

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΕΤΟΣ 3ον

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ 1948

ΤΕΥΧΟΣ Α—Β

ΠΛΗΡΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΣ ΚΑΙ ΤΙΜΑΙ

ΥΠΟ

Δ. Ι. ΔΕΛΙΒΑΝΗ

Handwritten signature

ΕΙΣΑΓΩΓΗ (1)

“Όπως συχνά συμβαίνει εις τήν κοινωνικήν οικονομικήν μέθρους χρησιμοποιουμένους πολύ, δέν υπάρχει συμφωνία ώς πρός τήν έννοιαν καί ώς πρός τò περιεχόμενον τοῦ ὅρου πλήρης άπασχόλησις. Ἡ άσυμφωνία αὐτή εἶναι τοσοῦτω μάλλον άξιοκατάκριτος, έφ’ ὅσον ὅλονέν περισσότερα κράτη έπιδιώκουν διά τής οικονομικής των πολιτικῆς τήν πλήρη άπασχόλησιν.

Δέν εἶναι τοῦ παρόντος ἡ άπαρίθμησις καί άνάλυσις τῶν διαφόρων ὀρισμῶν τής πλήρους άπασχολήσεως, αλλά προκειμένου νά μελετήσωμεν τās σχέσεις της πρός τήν διαμόρφωσιν τῶν τιμῶν πρέπει νά καθορίσωμεν τί έννοοῦμεν διά τοῦ ὅρου αὐτοῦ.

1. Βιβλιογραφία. Δελιβάνη Δ., Ἡ έκδοτική τράπεζα ὑπό τὸ καθεστῶς τῶν άμέσων κυβερνητικῶν μέτρων, Ἀθῆναι 1940, τοῦ αὐτοῦ. Ἡ μεταπολεμική νομισματική πολιτική, Ἀθῆναι 1944, Ζολῶτα Ξ., Θεωρητική κοινωνική οικονομική, Ἀθῆναι 1944, Κατηφόρη Σ., Θεωρία τής νομισματικῆς πολιτικῆς, Ἀθῆναι 1938, Πίντου Ἰ., Ἡ θεωρητική άνάλυσις τῶν μεταβολῶν τῶν τιμῶν έν τῇ συγχρόνῳ οικονομίᾳ, Ἀθῆναι 1936, Πεσμαζόγλου Ἰ., Ἀγορά έργασίας καί έργατική άπασχόλησις, Ἀθῆναι 1945, Χαλκιοπούλου Γ., Ἡ σύγχρονος θέσις τής θεωρίας άνεργίας, Ἀθῆναι 1945, Χριστοδουλοπούλου Π., Ἀνεργία καί άποταμίευσις, Ἀθῆναι 1939, Beveridge W., Full employment in a free society, Λονδίνον 1944, Cassel G., Theoretische Sozialökonomie, Λειψία 1927, Haberler G., Prosperity and depression, Γενεύη 1936, Hayek F., Prices and production, Λονδίνον 1935, Hawtrey R. G., The art of central banking, Λονδίνον 1932, τοῦ αὐτοῦ, Capital and employment, Λονδίνον 1937, τοῦ αὐτοῦ, A century of bankratc, Λονδίνον 1938, Keynes J. M., The general theory of employment, interest and money, Λονδίνον 1936, Kock M. H. De, Central banking, Λονδίνον 1946, Myrdal G., Monetary equilibrium, Λονδίνον 1939, Oxford

Κατά τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην πλήρης ἀπασχόλησις ὑπάρχει εἰς μίαν οἰκονομίαν, ὡς αἱ πᾶσαι αἱ παραγωγικαὶ δυνάμεις εὐρίσκονται ἐν δράσει, καὶ ὡς αἱ πᾶς οἱ ἐπιθυμῶν νὰ ἐργασθῆ ὑπὸ τοὺς ἐκάστοτε ἰσχύοντας ὄρους δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ. Κατὰ ταῦτα ὁ διαθέτων τὴν ἐργατικὴν του δύναμιν θὰ δύναται νὰ ἐξεύρη ἐπιπλέον χρησιμοποίησιν δι' αὐτὴν, καὶ τὸ αὐτὸ ἰσχύει διὰ τοὺς διαθέτοντας ἀποταμίευσιν καὶ ἔδαφος.

Ἡ κατάστασις τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως δὲν ἀποκλείει τελείως τὴν ἀνεργίαν, ἐφ' ὅσον ὅμως αὕτη εἶναι προσωρινή, καὶ θίγει σχετικῶς μικρὸν ἀριθμὸν ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου. Ὡς γνωστὸν ἡ οἰκονομία εἶναι δυναμικὴ, ἥτοι εὐρίσκεται εἰς διαρκῆ ἐξέλιξιν, ὅπερ ἐπιβάλλει τὴν μεταβολὴν ἐπαγγέλματος καὶ τὴν μετεκπαίδευσιν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ὑποκείμενα τινὰ τοῦ οἰκονομικοῦ βίου θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην ἄνευ ἀπασχολήσεως. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐκ λόγων ἐποχιακῶν εἰς ὠρισμένα ἐπαγγέλματα. Εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους ὀφείλεται καὶ ἡ ὑπαρξίς κενῶν θέσεων ἢ πλήρωσις τῶν ὁποίων ἀπορροφᾶ τοὺς ἐκάστοτε ἀνέργους, οἵτινες ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως εἶναι ὀλιγώτεροι τῶν ἐκάστοτε διαθέσιμων θέσεων.

Ἐρωτᾶται λοιπὸν πῶς ἀντιλαμβάνεται τις ἂν ὑπάρχη ἢ ὄχι πλήρης ἀπασχόλησις τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, ἐφ' ὅσον δὲν ἀποκλείονται κατ' αὐτὴν ἀνεργοὶ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα. Ἀσφαλῆ κριτήρια δὲν ὑπάρχουν, ἀλλ' ἐνδείξεις προκύπτουν ἀπὸ τὴν στάσιν τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τῶν ἐργαζομένων κατὰ τὴν διεξαγωγὴν συνεννοήσεων περὶ τῶν ὁρῶν ἐργασίας καὶ πληρωμῆς καὶ ἀπὸ τὴν τάσιν ἐξελίξεως τῶν τιμῶν καὶ τῶν ἀμοιβῶν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, αἱ ὁποῖαι συνήθως δεικνύουν ὑψωτικὰς διαθέσεις, ὅταν ἐπετεύχθη, ἢ ὅταν θεωρεῖται ἐπικείμενη ἢ πλήρης ἀπασχόλησις τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς. Δὲν πρέπει σχετικῶς νὰ παραβλεφθῆ ὅτι αἱ ζημίαι ἐκ τῆς διακοπῆς τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ ἐπιθυμία μὴ διαταραχῆς τῆς καλῆς θελήσεως τῶν ἐργαζομένων ἢ διατηρήσεως τῶν ἤδη ἐξοικειωθέντων ὠθοῦν συχνὰ τοὺς ἐργοδοτὰς εἰς ἀποδοχὴν τῶν ἀξιώσεων τοῦ προσωπικοῦ των, ἔστω ἂν δὲν ἔχει ἐπιτευχθῆ εἰσέτι πλήρης ἀπασχόλησις ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχουν ἐπαρκῆ περιθώρια κέρδους καὶ αἰσιόδοξοι προβλέψεις διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς οἰκονομικῆς

Institute of Statistics, The economics of full employment, Ὁξφόρδη 1944, Pigou A., Lapses from full employment, Λονδῖνον 1945, Robertson D., Essays in monetary theory, Λονδῖνον 1940, Robinson J., Introduction to the theory of full employment, Λονδῖνον 1938, Wicksell K., Interest and prices (Uppsala 1898 Λονδῖνον 1936.

δραστηριότητος γενικῶς καὶ εἰδικῶς τοῦ περὶ οὗ ἐκάστοτε πρόκειται κλάδου.

Ἡ πλήρης απασχόλησις τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς ἐπιδιώκεται, διότι εἶναι συνδεδεμένη μὲ εὐνοϊκὰ οἰκονομικά, τεχνικά καὶ κοινωνικὰ ἀποτελέσματα, καὶ χωρὶς νὰ ἀποτελῆ σκοπὸν ἐν ἑαυτῇ. Διὰ τῆς πλήρους απασχολήσεως, ὅταν αὐτὴ γίνεται κατὰ τρόπον συνδυασμένον καὶ τεχνικῶς ἄρτιον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποκλειῆται οἰαδήποτε σπατάλη, ἐπιτυγχάνεται αὐξήσις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, καὶ ὅσον μεγαλῆτερον εἶναι αὐτό, τόσον περισσότερον ἐξυψοῦται τὸ βιωτικὸν ἐπίπεδον τῶν καθ' ἕκαστον ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται ἡ κατανομή του εἶναι δικαία, καὶ τόσον περισσότερον δύναται νὰ τελειοποιηθῇ ὁ οἰκονομικὸς ἐξοπλισμὸς τῆς περὶ ἧς ἐκάστοτε πρόκειται οἰκονομίας.

Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ ἐξύψωσις τοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου ἐπιτυγχάνεται μόνον δι' αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἣτις ἀποκλείεται, ὅταν δὲν ὑπάρχη πλήρης απασχόλησις, ἢ ὅταν οἱ συντελεσταὶ τῆς παραγωγῆς δὲν χρησιμοποιοῦνται λελογισμένως. Ἐπὶ πλεόν ἡ ἐξάφανισις, ὀρθότερον ὁ περιορισμὸς, τῆς ἀνεργίας εἰς τὰ εἰς τὴν προηγουμένην παράγραφον διαγραφέντα ὄρια ἔχει λίαν ἱκανοποιητικὰ κοινωνικὰ ἀποτελέσματα χάρις εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς αὐτοπεποιθήσεως τῶν ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου καὶ εἰς τὴν τῆς ἐφέσεώς των πρὸς ἐργασίαν, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται συνδυάζεται μὲ λελογισμένην ὀργάνωσιν καὶ δικαίαν ἀμοιβήν. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι χάρις εἰς τὴν πλήρη απασχόλησιν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς κατὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὴν ἱκανοποιητικὴν ὀργάνωσιν καὶ ἀνταμοιβὴν αὐτῶν, παρὰ δὲ τὴν δημιουργίαν ἐξαιρετικὰ πολυαριθμῶν ἐνόπλων δυνάμεων, τὸ ἐθνικὸν των εἰσόδημα οὐδόλως ἠλαττώθη, ἀλλ' ἀντιθέτως ἠῤῥησεν, ἐννοεῖται, κατόπιν ἀφαιρέσεως τῶν διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου διατεθέντων ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν.²

Ἡ αὐξήσις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος εἰς ὅλον ἐν μεγαλῆτερον βαθμὸν θεωρεῖται ἀναγκαία ὄχι μόνον εἰς τὰς χώρας τὰς χειμαζόμενας δι' ἐσωτερικῶν ἢ δι' ἐξωτερικῶν πολέμων ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας, διότι εἰς ὅλας τὸ ἐκάστοτε ἐπιτυγχανόμενον βιωτικὸν ἐπίπεδον χαρακτηρίζεται ὡς ἐπιδεικτικὸν βελτιώσεως. Αὐτὴ ἐπιτυγχάνεται καὶ

2. Κατὰ κανόνα ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν πολεμικῶν ἀναγκῶν ἐπιτυγχάνεται διὰ μείωσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ διὰ καταναλώσεως τμήματος τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου.

διὰ τῆς δικαιοτέρας ἢ κατὰ τὸ παρελθὸν κατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς αὐξήσεως αὐτοῦ, κυρίως χάριν εἰς τὴν συνεχῆ πλήρη ἀπασχόλησιν. Εἰς αὐτὸν τὸν κύκλον ὑπάγονται καὶ τὰ μέτρα τὰ ἀποβλέποντα εἰς τὴν ἐντατικωτέραν ἐργασίαν καὶ εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν ὥρων ἐργασίας, ὅταν δὲν συνεπάγεται αὐτὸς περιορισμὸν τῆς ἀποδόσεως, ἐνίοτε μάλιστα αὐξήσιν τῆς διὰ τοὺς γνωστούς λόγους, οἵτινες συχνὰ ἐπεκλήθησαν εἰς τὰς διαφόρους χώρας, ἰδίᾳ κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα, ὡσάκις συνεζητεῖτο ἡ σκοπιμότης τοῦ περιορισμοῦ τῶν ὥρων ἐργασίας.³

Ἡ πλήρης ἀπασχόλησις προϋποθέτει τὴν ἐξασφάλισιν ἐπαρκoὺς ἀγοραστικῆς δυνάμεως εἰς τὰ καθ' ἕκαστον ὑποκείμενα τοῦ οἰκονομικοῦ βίου εἴτε ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἰδίας αὐτῆς δραστηριότητος εἴτε συνεπείᾳ δανειομοῦ τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῆς πρὸς κατανάλωσιν ἢ πρὸς ἐπένδυσιν ἀλλὰ ὄχι πρὸς ἀποθησαυρισμὸν καὶ τὴν ἀποφυγὴν δυσμενοῦς ἐπιδράσεως τῆς ἀλλοδαπῆς, ἰδίᾳ ἂν ἐπικρατῆ ἐκεῖ οἰκονομικῆ ὕφους. Κατὰ ταῦτα ἡ πλήρης ἀπασχόλησις δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ μόνον διὰ νομισματικῶν μέτρων, ὡς ἰδίως κατὰ τὸ παρελθὸν ὑπὸ πολλῶν ὑπεστηρίζετο, ἐφ' ὅσον ἐπίστευον ὅτι ἡ ἀνατροπὴ τοῦ ἰσοζυγίου μιᾶς οἰκονομίας ὠφείλετο πάντοτε εἰς ἀνατροπὴν τοῦ νομισματικοῦ ἰσοζυγίου, καὶ οἱ ὅποιοι παρέβλεπον τὴν σημασίαν τῆς διαθέσεως τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μὴ ἀποθησαυρισμοῦ⁴. Ἀπὸ τὴν νομισματικὴν πολιτικὴν ἐξαρτᾶται μόνον ἡ ἐξασφάλισις ἐπαρκoὺς ἀγοραστικῆς δυνάμεως ὑπὸ ὄρους θεωρουμένων ἐκάστοτε συμφέροντας ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους.⁵ Ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὰς περὶ τοῦ μέλλοντος προβλέψεις τῶν παραγωγῶν καὶ τῶν καταναλωτῶν περὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς σχέσεως μεταξὺ τῶν τιμῶν τῶν προσφερομένων καὶ ζητουμένων ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν καὶ γενικώτερον τῆς ὅλης οἰκονομικῆς καταστάσεως ὡς καὶ τῶν διακυμάνσεων τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Δεδομένου ὅτι ὑπὸ ὁμαλᾶς συνθήκας ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως ρυθμίζεται ὑπὸ μόνων τῶν ἐνδιαφερομένων, οἵτινες ἐπηρεάζονται ἐνίοτε ἀπὸ ἐσφαλμένας προβλέψεις, τὸ κράτος ἀναγ-

3. Συχνὰ ὑπεστηρίζετο ὅτι ἀρκεῖ πρὸς αὐξήσιν τῆς ἀποδόσεως ἐλάττωσις τῶν ὥρων ἐργασίας!

4. Ὑπῆρχον καὶ μερικοὶ ἀντιληφθέντες τὴν σημασίαν τοῦ π. χ. ὁ Silvio Gesell.

5. Κυρίως ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιτοκίου συμπεριλαμβανομένων τῶν πάσης φύσεως προμηθειῶν, προθεσμίας ἐξοφλήσεως, διατυπώσεων καὶ χρόνου ἀπαιτουμένου δι' ἔγκρισιν.

κάζεται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πλήρη απασχόλησιν δι' ἰδίων μέτρων. Πρὸς τοῦτο δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν πολιτικὴν τοῦ ἐλλείμματος, τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἰδιωτικῆς ἐπενδύσεως καὶ τὴν ἀνακατανομὴν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἡ πολιτικὴ τοῦ ἐλλείμματος συνίσταται εἰς τὴν ἐκ μέρους τοῦ συνόλου τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου δαπάνην ποσοῦ νομισματικῶν μονάδων ὑπερβαίνοντος τὰς εἰσπράξεις των διὰ δανεισμοῦ τῆς διαφορᾶς ἀπὸ τὴν ἐκδοτικὴν τράπεζαν ἢ ἀπὸ τὴν ἀγοράν, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀποκλείοντα τὴν αὔξησιν τοῦ τόκου καὶ διὰ νομισματικῶν μονάδων πρότερον ἀποθησαυριζομένων. Ἐπὶ πλέον συνεπάγεται τὴν χρησιμοποίησιν τῆς οὕτω δημιουργουμένης ἀγοραστικῆς δυνάμεως εἴτε διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων, τὰ ὅποια ἄλλως δὲν θὰ ἐξετελοῦντο, κατὰ προτίμησιν δὲ πρὸς ἀποφυγὴν ἀναβολῆς, διὰ λογαριασμὸν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου εἴτε δι' ἐπαύξισιν τῆς καταναλώσεως, ὁπότε γίνεται αὔξεις τῶν μισθῶν τῶν ὑπὸ τούτων μισθοδοτούμενων, τῶν συντάξεων, τῶν ἐπιδομάτων πάσης φύσεως ἢ μείωσις δαπάναις τοῦ δημοσίου ταμείου τῶν τιμῶν πωλήσεως ἀγαθῶν εὐρείας καταναλώσεως ἢ μείωσις τῶν ἐμμέσων φόρων⁶. Ἡ εἰς ἐπαρκῆ κλίμακα ἐκτέλεσις ἔργων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως, διότι ἔστω καὶ ἂν τὰ σχέδια ἔχουν ἐτοιμασθῆ προηγουμένως, πρέπει νὰ ἀναθεωρηθοῦν καὶ νὰ συγχρονισθοῦν. Ἐπὶ πλέον πρέπει ὁ τομεὺς τῆς κρατικῆς οἰκονομίας νὰ εἶναι ἐπαρκῶς εὐρύς, διότι ἄλλως ὁ κύκλος τῶν ἐκτελεστέων ἔργων δύναται νὰ ἐξαντληθῆ ὑπὲρ τὸ δέον ταχέως, καὶ πρέπει τότε νὰ ἐνισχυθῆ ἢ καταναλώσις, ἐν ἀνάγκῃ καὶ διὰ πιστώσεων τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης, αἵτινες εἶναι ἀκίνδunami, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν περιθώρια αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος δι' ἐντάσεως τῆς παραγωγῆς ἢ διὰ τῆς χρησιμοποίησεως ἀργούντων ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς.

Ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἰδιωτικῆς ἐπενδύσεως διὰ τῆς διευκολύνσεως τῆς χορηγήσεως πιστώσεων εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους, διὰ τῆς μείωσεως τῶν ἐπιτοκίων καὶ διὰ τῆς τῶν φόρων δὲν ἀποδίδει συνήθως οὔτε ταχέως οὔτε πολλά. Πράγματι διὰ τὰς ἐπενδύσεις σημασίαν ἔχει ὁ τόκος τῶν μακροπροθέσμων δανείων, ὅστις βραδύτατα καὶ ἀσθενῶς ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰς αὐξομειώσεις τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου. Ἐξ ἄλλου ὅτι προκύπτει ἀπὸ μείωσιν τῶν ἀμέσων φόρων, ἐκ τῆς ὁποίας προσδοκᾶται αὔξεις τῶν ἐπενδύσεων, ἴσως ἀποθησαυ-

6. Ἡ μείωσις τῶν ἀμέσων πρέπει νὰ συνδυασθῆ μὲ ὑποχρέωσιν ἐπενδύσεως τῶν ἐκπιπτομένων ποσῶν, διότι ἄλλως τὸ προϊόν τῆς δύναται νὰ ἀποθησαυρισθῆ καὶ νὰ μειωθῆ ἢ ἀγοραστικὴ δύναμις.

ρισθῆ, καὶ οὕτως ἀντὶ ἐντάσεως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος θὰ προκύψῃ ἐξασθένησις τις. Πρέπει τέλος νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ χορήγησις πιστώσεων προσκρούει εἰς σημαντικὰς δυσχερείας μόνον, ὅταν ἐκεῖνοι πού τὰς χρειάζονται δὲν εἶναι ἀξιόπιστοι.

Ἡ ἀνακατανομὴ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἐπ' ὠφελεία τῶν πτωχοτέρων ἐνισχύει πάντοτε τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα, διότι οὗτοι δαπανοῦν ταχύτερον τὸ εἰσόδημά των, τοῦλάχιστον μέχρι ὅτου φθάσουν τὸ βιωτικὸν ἐπίπεδον, τὸ ὁποῖον ἐκάστοτε θεωρεῖται ἐπιθυμητόν. Ἡ ἀνακατανομὴ ἐπιτυγχάνεται κυρίως δι' αὐξήσεως τῶν ἀμέσων φόρων μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἀποθαρρύνωνται αἱ νέαι ἐπενδύσεις, καὶ διὰ χρησιμοποίησεως τοῦ προϊόντος τῆς αὐξήσεως εἴτε διὰ τὴν μείωσιν τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν εὐρείας καταναλώσεως ἢ τῶν ἐμμέσων φόρων εἴτε διὰ τὴν ἐπιδότησιν τῶν πενεστέρων.

Κατὰ ταῦτα ἡ πλήρης ἀπασχόλησις ἐπιτυγχάνεται κυρίως διὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐλλείμματος, ἥτις ἀπὸ ἀπόψεως νομισματικῆς καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ἀποφυγῆς δυσμενοῦς ἐπιδράσεως ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἰσοζυγίου τῶν λογαριασμῶν εἰς οὐδεμίαν δυσχέριαν προσκρούει, ἀφοῦ κατ' ἀνάγκην τὸ ἄθροισμα τοῦ ἐλλείμματος τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τῆς ἀκαθάριστου ἐπενδύσεως ἰσοῦται πρὸς τὴν ἀκαθάριστον ἀποταμίευσιν καὶ διὰ τῆς ἀνακατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Αὕτῃ ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι ἀποφεύγει τὴν δημιουργίαν μεγάλου δημοσίου χρέους καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ προβλημάτων ἀλλὰ τὸ μειονέκτημα ὅτι οἱ δι' αὐτῆς θιγόμενοι ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἀντιδράσουν, κυρίως διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐπενδύσεῶν των καὶ δευτερευόντως διὰ τῆς ἀποκρύψεως τῆς φορολογητέας ὕλης. Ἐξ ἄλλου ἡ πολιτικὴ τοῦ ἐλλείμματος εἶναι δυνατόν νὰ ἐξουδετερωθῆ διὰ τῆς δυσμενοῦς ἐπιδράσεως τῆς ἀλλοδαπῆς, ἂν ἐκεῖ ἐπικρατῆ ὕφεις, ἐφ' ὅσον δὲν περιορισθῆ ἡ μετ' αὐτῆς ἐπικοινωνία εἴτε δι' ἐμμέσων εἴτε δι' ἀμέσων κυβερνητικῶν μέτρων⁷.

Ἀπομένει ἤδη νὰ ἐξετασθῆ ποία εἶναι ἡ διαμόρφωσις τῶν τιμῶν γενικῶς, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ πλήρης ἀπασχόλησις. Κατὰ τὰς κλασσικὰς ἀντιλήψεις ἡ ἔντασις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς προερχομένη αὐξήσις τῆς ζητήσεως συνωδεύετο πάντοτε

7. Ἡ ἀμέσως εἶναι ἀπαραίτητα, ὡσὰκις ὑπάρχει ἔλλειψις μέσων πληρωμῆς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, καὶ ὡσὰκις τὰ ἔμμεσα δὲν ἐπαρκοῦν. Ὁρ. σχετικῶς Δ. Δελιβάνη, Αἱ διεθνεῖς οἰκονομικαὶ σχέσεις καὶ ἡ ἐπ' αὐτῶν ἐπίδρασις τῶν ἀμέσων κυβερνητικῶν μέτρων, Ἀθῆναι 1938, σελ. 107—162.

άπό αύξησιν τών τιμών, έπειδή αί τιμαί πρέπει νά καλύπτουν τās δαπάνας του όριακού παραγωγού, και είναι φυσικόν ότι τότε γίνεται προσφυγή και εις ύποκείμενα. του οίκονομικού βίου με πολύ μεγάλη δαπάνη παραγωγής. Αύται άλλωστε έχουν έτι μάλλον την τάσιν νά αύξήσουν λόγω της συνεχούς αύξήσεως τών ήμερομισθίων, ήτις είναι συνέπεια της αύξήσεως της ζήτησεως έργατικών χειρών και της ύπό τών έργαζομένων έκμεταλλεύσεως της πλεονεκτικής των θέσεως. Είναι φυσικόν ότι ή έκ τούτου του λόγου προκαλουμένη αύξησις τών τιμών είναι δυνατόν νά έξουδετερωθῆ, αν παραλλήλως αύξάνη ή άπόδοσις τών έργαζομένων, είτε συνεπεία έντάσεως του ζήλου των είτε συνεπεία τεχνικών προόδων.

Έκ του γεγονότος ότι ή αύξησις της οίκονομικής δραστηριότητος είναι άρκετή διά νά προκαλέση ύψωσιν τών τιμών έξήχθη τó συμπέρασμα ότι και ή πλήρης άπασχόλησις δέν είναι δυνατόν νά νοηθῆ άνευ ύψώσεως τών τιμών, τοσούτω μάλλον έφ' όσον έν τών χαρακτηριστικών της είναι άκριβώς ή άδυναμία περαιτέρω αύξήσεως της παραγωγής άνευ της επί τó δυσμενέστερον τροπής τών όρων παραγωγής, δηλαδή άνευ αύξήσεως τών τιμών, έκτός αν σημειωθῆ νεωτέρα τεχνική πρόοδος. Η άποψις αύτη ένισχύεται έτι μάλλον άπό τās διαρκείς αξιώσεις τών έργαζομένων, όταν αισθάνωνται ότι είναι άπαραίτητοι και άναντικατάστατοι, περι ύψώσεως τών άμοιβών των.

Είναι όμως άξιοσημείωτον ότι παρατηρήθησαν περίοδοι πλήρους άπασχολήσεως άνευ αύξήσεως τών τιμών και άνευ κών κυβερνητικής άπαγορεύσεως των.⁸ Η σταθερότης έξηγείται έν προκειμένω έκ της μειώσεως τών δαπανών παραγωγής κατά παραγομένην μονάδα χάρις εις τās τεχνικάς προόδους.

Κατά ταύτα εις περίοδον πλήρους άπασχολήσεως είναι δυνατόν 1) αί τιμαί νά άνέρχωνται και δη ταχύτερον ή αί δαπάναι παραγωγής κατά κύριον λόγον τά ήμερομίσθια με την διαρκή προσπάθειαν τών έργαζομένων νά προσεγγίσουν αί άπολαυαί των τās τιμάς.

2) αί τιμαί νά παραμένουν σταθεραί και αί δαπάναι παραγωγής νά μειοῦνται.

3) αί τιμαί και αί δαπάναι παραγωγής νά παραμένουν σταθεραί, τó όποίο προφανώς άποκλείεται άνευ κρατικής παρεμβάσεως έκδηλουμένης διά ποικίλων μέτρων έλέγχου, τών όποίων ή άπόδοσις έξαρτάται έκ της τελειότητος της έφαρμογής και έκ της έπιμελουσ άποφυγής άντιφάσεων μεταξύ τών έκάστοτε λαμβανομένων μέτρων.

8. Η τελευταία έπεβλήθη εις την Γερμανίαν 1935—39 και εις τās Δυτικές Δυνάμεις κατά την διάρκειαν του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου.

Ὡς προσφυῶς παρατηρεῖται ὑπὸ τινῶν, ἡ αὐξήσις τῶν τιμῶν δὲν προκαλεῖ μείωσιν τῆς ζητήσεως, ἐφ' ὅσον πιστεύεται ὅτι αὕτη θὰ συνεχισθῇ, ἀλλὰ πάντως πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι ἄνευ τῆς αὐξήσεως τῶν τιμῶν ἡ αὐξήσις τῆς ζητήσεως θὰ ἦτο ἔτι μεγαλυτέρα· ἀσφαλῶς δὲ εἶς τῶν λόγων τῆς ἀποθαρρύνσεως ἢ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐντάσεως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἢ τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀποφυγὴ οἰασδῆποτε μείωσεως τῆς ζητήσεως, ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχη ἀπωτέρους δυσμενεῖς ἀντικτύπους καὶ ἔξω τοῦ τομέως, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ πρῶτον ἐξεδηλώθη. Ἡ ἀπαγόρευσις ἄλλωστε τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν θὰ ἐνισχύσῃ τὰς προσπάθειας μείωσεως τῆς σπατάλης καὶ τῶν δαπανῶν παραγωγῆς ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῆς βελτιώσεως τῶν μεθόδων παραγωγῆς, μεταφορᾶς καὶ διαθέσεως τῶν περιττῶν ἐκάστοτε πρόκειται ἀγαθῶν.

Ὁμιλοῦντες ἀνωτέρω περὶ τῆς διαμορφώσεως τῶν τιμῶν δὲν ἐννοοῦμεν τὰς τιμὰς τῶν καθ' ἕκαστον ἀγαθῶν ἀλλὰ τὸν μέσον ὅρον αὐτῶν, ὡς συνήθως καθορίζεται εἰς τοὺς διαφόρους τιμαριθμοὺς καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς τοὺς λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν ὄχι μόνον τιμὰς ἀγαθῶν ἀλλὰ καὶ τιμὰς ὑπηρεσιῶν, ἐφ' ὅσον ὡς γνωστὸν ἡ παρακολούθησις ἀποκλειστικῶς τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν καὶ δὴ τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου ὀδηγεῖ εἰς ἐσφαλμένα συμπεράσματα. Ἐφ' ὅσον ἡ ἱστορία παρουσίασε περιόδους πλήρους ἀπασχολήσεως ὄχι μόνον μὲ ὑψουμένας τιμὰς ἀλλὰ καὶ μὲ σταθεράς, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν αὐταὶ προκαλοῦνται ἀπὸ κυβερνητικὰ μέτρα, ἢ καθίστανται συμφέρουσαι χάρις εἰς τὴν συμπίεσιν τῶν δαπανῶν παραγωγῆς συνεπείᾳ τῆς προόδου, θὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὰ δύο κεφάλαια τῆς παρούσης μελέτης τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ μειονεκτήματα τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως ἀφ' ἑνὸς μὲ ὑψουμένας τιμὰς, ἀφ' ἑτέρου μὲ σταθεράς τιμὰς. Ἐκ τῆς συγκρίσεως αὐτῶν θὰ ἐξαγάγωμεν εἰς τὸν ἐπίλογον τὸ καθ' ἡμᾶς προκύπτον συμπέρασμα περὶ τοῦ ἂν εἶναι συμφέρον ἢ ὄχι νὰ ἐπιδιώκεται ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως.

Εἶναι εὐνόητον ὅτι ἡ παρακολούθησις τῶν τιμῶν μέσῳ ἑνὸς τιμαριθμοῦ δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς σχετικῶς ὀρθὰ συμπεράσματα, μόνον ἐφ' ὅσον δὲν μεταβάλλονται αἱ διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν καθ' ἕκαστον ἀναγκῶν ἀπαιτούμεναι ποσότητες ἀγαθῶν. Ἡ ἐπιφύλαξις αὕτη μειοῖ γενικῶς τὴν σημασίαν τῶν διατοπικῶν καὶ διαχρονικῶν συγκρίσεων, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποτελῇ λόγον ἐγκαταλείψεως τῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

ΠΛΗΡΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΣ ΚΑΙ ΥΨΟΥΜΕΝΑΙ ΤΙΜΑΙ

Ἡ αὔξησης τῆς παραγωγῆς συνεπεία αὐξήσεως τῆς ζητήσεως συνοδεύεται κατὰ κανόνα, ἔστω καὶ πρὶν ἐπιτευχθῆ ἡ πλήρης ἀπασχόλησις, δι' ὑψώσεως τῶν τιμῶν. Αὕτη προκαλεῖται ἀπὸ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἰσοζυγίου τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως, εὐθύς ὡς ἐξαντληθοῦν ἢ καὶ περιορισθοῦν αἰσθητῶς τὰ ἀποθέματα, καὶ ἐπὶ πλέον δικαιολογεῖται ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως ὀλονέν δαπανηροτέρων ἐγκαταστάσεων παραγωγῆς καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης καλύψεως τῶν δαπανῶν τοῦ ὀριακοῦ παραγωγοῦ ὑπὸ τῆς ἐνιαίας ἀγοραίας τιμῆς. Τοιοῦτοτρόπως ὅμως δημιουργοῦνται διαφορικὰ κέρδη ὑπὲρ τῶν ἄλλων παραγωγῶν, τὰ ὁποῖα εἴτε καταναλισκόμενα εἴτε ἐπενδυόμενα προκαλοῦν αὔξησης τῆς ζητήσεως καὶ νέαν ἐνίσχυσιν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Εἰς τὴν αὔξησης τῶν τιμῶν δὲν συντελεῖ μόνον ἡ αὔξησης τῶν κερδῶν τῶν παραγωγῶν ἀλλὰ καὶ ἡ κατόπιν ἐπερχομένη καὶ συνεπεία τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν ἀξιουμένη αὔξησης τῶν ἀμοιβῶν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, ἡ ὁποῖα ἐκάστοτε λαμβάνει χώραν, ὅταν εἰς τὸν περὶ οὗ πρόκειται κλάδον ἐπιτευχθῆ ἡ πλήρης ἀπασχόλησις. Ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων δὲν ἐπέρχεται ταυτοχρόνως εἰς ὁλόκληρον τὴν οἰκονομίαν ἡ πλήρης ἀπασχόλησις.

Ὅταν ἐπιτευχθῆ ἡ πλήρης ἀπασχόλησις, πᾶσα περαιτέρω αὔξησης τῆς εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου ἀγοραστικῆς δυνάμεως δὲν θὰ ἔχη πλέον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὔξησης τῆς παραγωγῆς ἀλλὰ τὴν αὔξησης τῶν τιμῶν, ἐκτὸς ἂν καταστῆ δυνατὴ ἡ αὔξησης τῆς προσφορᾶς διὰ τεχνικῶν βελτιώσεων ἢ διὰ τῆς ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσαγωγῆς. Ἡ τελευταία αὕτη δυνατότης προϋποθέτει ὅμως τὴν ὑπαρξιν διαθεσίμων εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Εἶναι ἐπίσης δυνατόν νὰ ἐξουδετερωθῆ ἡ τάσις αὕτη αὐξήσεως τῶν τιμῶν εἴτε δι' ἀπαγορεύσεων κυβερνητικῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀποτελεσματικότης ἐξαρτᾶται ἐξ ὠρισμένων προϋποθέσεων, αἵτινες θὰ ἐξετασθοῦν εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον, εἴτε δι' ἐπιχορηγήσεων κρατικῶν τῶν παραγωγῶν ἢ τῶν μεταπρατῶν, αἵτινες ἐνίοτε ἐνδείκνυνται καὶ περὶ ὧν ἐπίσης εἰς τὸ προσεχές κεφάλαιον. Πρέπει ἄλλωστε νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ τάσις τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν δὲν θὰ ἐκδηλωθῆ συγχρόνως εἰς ὁλόκληρον τὴν οἰκονομίαν, ἀλλὰ βαθμιαίως ἐκάστοτε ἐκεῖ ὅπου ἡ δυσαναλογία προσφορᾶς καὶ ζητήσεως εἶναι μεγαλειτέρα.

Θὰ ἐξετάσωμεν ἤδη εἰς τὰς δύο παραγράφους τοῦ κεφαλαίου

αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ πλεονεκτήματα ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ μειονεκτήματα τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως, ὡς αὐτὰ συχνὰ ἐμφανίζονται καὶ τελευταίως μετὰ τὸν τερματισμὸν τῶν ἐχθροπραξιῶν τὸ θέρος τοῦ 1945 εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικής.

§ I. *Τὰ πλεονεκτήματα.* Τὰ πλεονεκτήματα ἐκ τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως εἶναι τὰ κάτωθι :

α) Ἡ χρησιμοποίησις ὄλων τῶν διαθεσίμων συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει πλέον κώλυμα ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς καλύψεως τῶν δαπανῶν, ἀκριβῶς χάρις εἰς τὴν ὑψωσιν τῶν τιμῶν.

β) Ἡ αὔξησις τῆς παραγωγῆς καὶ συνεπῶς καὶ τῆς προσφορᾶς ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς δυνατότητα εἰσαγωγῆς ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἐφ' ὅσον ἐκεῖ δὲν ἔχει σημειωθῆ ὑψωσις τῶν τιμῶν.

γ) Ἡ μείωσις τῆς ζητήσεως ἂν ὄχι ἀπολύτως πάντως σχετικῶς πρὸς ἐκείνην, ἣτις θὰ ἐσημειοῦτο ἄνευ τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν.

δ) Ἡ δυνατότης τῆς βελτιώσεως τῆς σχέσεως ἀνταλλαγῆς μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἐφ' ὅσον τὰ ὑπὸ τῆς περὶ ἧς πρόκειται οἰκονομίας ἐξαγόμενα ἀγαθὰ ἢ προσφερόμεναι ὑπηρεσίαι εἶναι ἀναντικατάστατα, καὶ συνεπῶς ἡ ἐλαστικότης τῆς ζητήσεως τῶν εἶναι μικροτέρα τῆς μονάδος.

α) Ἡ ὑψωσις τῶν τιμῶν καθιστᾷ συμφέρουσαν τὴν χρησιμοποίησιν ὄλων τῶν διαθεσίμων συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, ἔστω καὶ ἂν ἡ δαπάνη τῶν παραγωγῆς εἶναι μεγάλη. Ἡ τοιαύτη χρησιμοποίησις δὲν εἶναι πάντοτε συμφέρουσα ἀπὸ ἀπόψεως ἐθνικῆς οἰκονομίας, διότι ἐνίοτε ἀποτελεῖ κάποιαν σπατάλην τῶν διὰ τὴν παραγωγὴν ἀναγκαιούτων, καὶ διότι ἐπὶ πλέον δίδει εὐκαιρίαν εἰς τὴν δημιουργίαν διαφορικῶν κερδῶν, περὶ ὧν εἰς τὴν προσεχῆ παράγραφον. Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἐκμετάλλευσις πεπαλαιωμένων ἐγκαταστάσεων δὲν εἶναι ἐστερημένη ὀρισμένων μειονεκτημάτων ἀπὸ ἀπόψεως τῆς ποιότητος τῶν παραγομένων ἀγαθῶν, ἀλλὰ ἡ δυνατότης παραγωγῆς αὐτῶν, κυρίως ἂν δὲν παρατείνεται ὑπὲρ τὸ δέον πολὺ, ἐπιτρέπει τὴν ἀντιμετώπισιν ἐκτάκτων ἰδίᾳ ἀναγκῶν. Ἡ ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνίσχυσις τῆς προσφορᾶς εἶναι ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα, ὅταν δὲν ὑπάρχη δυνατότης εἰσαγωγῆς ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἴτε συνεπεῖα πολέμου εἴτε συνεπεῖα ἐλλείψεως μέσων πληρωμῆς εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.

Ἐνίοτε μία ἐγκατάστασις παραγωγῆς ἀχρηστεύεται πολὺ πρὶν ἢ ἀποσβεσθῆ, ἐνῶ ἡ βασικὴ οἰκονομικὴ ἀρχὴ ἀπαιτεῖ τὴν

πλήρη χρησιμοποίησίν της. 'Η πρόωρος άχρήστευσις όφείλεται εις τήν τεχνικήν πρόοδον ή εις τήν ύπό τών καταναλωτών άδυναμίαν πληρωμής τών τιμών εκείνων, αίτινες θα καθίστων συμφέρουσαν τήν έκμετάλλευσιν τών έγκαταστάσεων αύτών. "Όταν συνεπεία έντάσεως τής οικονομικής δραστηριότητος ή άγοραστική δύναμις τών καταναλωτών αύξάνει, καθίσταται δυνατή άφ' ένός μέν ή ίκανοποίησις τών περι δών έκάστοτε πρόκειται άναγκών, ήτις άλλως άπεκλείετο, άφ' έτέρου δε ή χρησιμοποίησις τών έγκαταστάσεων αύτών με μόνην πρόσθετον δαπάνην από άπόψεως έθνικής οικονομίας τών άγαθών και τών ύπηρεσιών τών άπαιτουμένων δια τήν λειτουργίαν και δια τήν παραγωγήν των.

Είναί επίσης δυνατόν αί προηγουμένως άργουσαι έγκαταστάσεις παραγωγής να χρησιμοποιηθοϋν δια τήν παραγωγήν άγαθών δυναμένων να ίκανοποιήσουν ως ύποκατάστατα άνάγκας ίκανοποιουμένας πριν δι' άλλων άγαθών περισσότερο καταλλήλων αλλά μη δυναμένων πλέον να παραχθοϋν ή να εισαχθοϋν. Τοιοϋτοι λόγοι είναι ή έλλειψις τών άναγκαιουσών πρώτων ύλών ή μηχανημάτων ή, προκειμένου περι άλλοδαπών άγαθών ή έλλειψις μέσων πληρωμής εις τήν άλλοδαπήν. 'Η τοιαύτη ύποκατάστασις έλαβε μεγάλας διαστάσεις κατά τήν διάρκειαν του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου.

'Εκ τών άνωτέρω προκύπτει ότι ή χρησιμοποίησις όλων τών διαθεσίμων συντελεστών τής παραγωγής ανεξαρτήτως δαπάνης κατά παραγομένην μονάδα δέν στερεΐται πλεονεκτημάτων, έφ' όσον συντελεΐ εις τήν αύξησιν τής παραγωγής και τής προσφοράς, περι ής άμέσως κατωτέρω. Είναί άλλωστε δυνατόν δια καταλλήλων συνδυσασμών μεταξύ τών καθ' έκαστον ύποκειμένων του οικονομικού βίου ή και δια κρατικής παρεμβάσεως να περιορισθῆ ή έκ τής δαπάνης του όριακού παραγωγού προκύπτουσα επιβάρυνσις τής άγοράς τιμής, όπερ είναι άρκετά εύχερές, άν τó σύνολον τών παραγομένων μονάδων είναι μεγάλο, όπως είναι πιθανόν επί πλήρους άπασχολήσεως.

β) 'Η χρησιμοποίησις όλων τών διαθεσίμων συντελεστών τής παραγωγής έχει ως άποτέλεσμα τήν αύξησιν της και τήν αύξησιν τής προσφοράς, ή όποία ένισχύεται επίσης από τήν έκ τής άλλοδαπής εισαγωγήν, ήτις καθίσταται δυνατή χάρις εις τήν ύψωσιν τών τιμών, και ύπό τήν προϋπόθεσιν ότι δέν έσημειώθη και εις τήν άλλοδαπήν άνάλογος ύψωσις. 'Εκτός όμως αύτών τών δύο πηγών αύξήσεως τής προσφοράς ή ύψωσις τών τιμών συνεπάγεται κατά κανόνα τήν προσφοράν μικρών ποσοτήτων τών περι δών έκάστοτε πρόκειται άγαθών έκ μέρος ύποκειμένων του οικονομικού βίου, τά όποια

ώθουνται εις τὴν πώλησιν ἀκριβῶς ἐκ τῶν ὑψηλῶν τιμῶν. Τὸ ἄθροισμα τῶν μικρῶν αὐτῶν ποσοτήτων εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἐνίοτε πολὺ σημαντικόν¹, καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἱκανοποίησιν ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν. Εἶναι ἐπίσης πιθανόν, ἂν τὰ ὑποκείμενα τοῦ οἰκονομικοῦ βίου καλῶς ἢ κακῶς πιστεύουν ὅτι ἡ ὑψωσις τῶν τιμῶν εἶναι προσωρινὴ νὰ μειώσουν τὰ κανονικὰ αὐτῶν ἀποθέματα κάτω τοῦ συνήθους εἴτε δι' ἐκποιήσεως τμήματος αὐτῶν, ὅποτε ἔχομεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου νέαν πηγὴν προσφορᾶς εἴτε διὰ περιορισμοῦ τῆς ζήτησεως, ἀνεξαρτήτως τοῦ περιορισμοῦ τὸν ὁποῖον θὰ προκαλέσῃ ἡ αὔξησις τῶν τιμῶν, καὶ περὶ οὗ ἀμέσως κατωτέρω.

Εἶναι δυνατόν βεβαίως εἰς μίαν διευθυνομένην οἰκονομίαν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ αὔξησις τῆς προσφορᾶς καὶ ἄνευ ὑψώσεως τῶν τιμῶν διὰ τῆς ἐπιχορηγήσεως τῶν παραγωγῶν, διὰ τῆς μειώσεως τῶν ἐκφόρων βαρῶν τῶν ἢ προσωρινῶς δι' ἀστυνομικῶν μέτρων περὶ ὑποχρεωτικῆς ἐκποιήσεως ἀγαθῶν τινῶν εἴτε εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀγορὰν εἴτε εἰς ὠρισμένον ὑποκείμενον τοῦ οἰκονομικοῦ βίου ἐνεργοῦν διὰ λογαριασμόν τοῦ κράτους, ἀλλ' ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐνέργειαι προϋποθέτουν κάποιαν ὀργάνωσιν, ἡ ὁποία δὲν ἀπαιτεῖται, ὅταν ὑψωθοῦν αἱ τιμαί. Πρέπει ἄλλωστε νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ ὑψωσις τῶν τιμῶν δὲν ἀκολουθεῖται παραλλήλως ἀπὸ τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς προσφορᾶς, διότι αὔξησις τῆς παραγωγῆς δὲν εἶναι πλέον δυνατὴ, ἀφοῦ ἐπιτευχθῇ ἡ πλήρης ἀπασχόλησις, ἐκτὸς ἂν σημειωθῇ τεχνικὴ πρόοδος, καὶ διότι ἡ αὔξησις τῆς προσφορᾶς ἐκ τῶν ἀποθεμάτων δὲν εἶναι δυνατὴ πέραν ἑνὸς ὠρισμένου ὀρίου. Τὸ ὄριον αὐτὸ εἰς τὰ μικρὰ μὲν ἀποθέματα εἶναι ἡ πλήρης ἐξάντλησις, εἰς τὰ μεγάλα δὲ τὸ σημεῖον πέραν τοῦ ὁποίου δὲν ἐξασφαλίζεται πλέον ἡ κανονικὴ καὶ ἀκώλυτος ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Αὐτὴ δὲν νοεῖται ἄνευ ἀποθεμάτων εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν πρὸ παντὸς ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως, ὡς ἐπαρκῶς κατεδείχθη κατὰ τὸν δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον καὶ κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον². Βεβαίως ἡ προσωρινὴ μείωσις τῶν ἀποθεμάτων δὲν θὰ προκαλέσῃ κατ' ἀνάγκην ἀνωμαλίαν, τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅτι τὸ ὕψος τῶν

1. Κατὰ τὴν ὑποτίμησιν τῆς ἀγγλικῆς λίρας τὸ 1931/2 καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ὑψωσιν τῆς τιμῆς τοῦ χρυσοῦ πολλοὶ Ἴνδοι ἀποθησαυρίζοντες αὐτὸν προηγουμένως ἤρχισαν νὰ τὸν πωλοῦν εἰς τοιαύτας ποσότητας, ὥστε νὰ ἐνισχυθῇ σοβαρῶς ἡ διεθνὴς τιμὴ τῆς ἀγγλικῆς λίρας.

2. Ἡ παραγωγή ἄνευ ἀποθεμάτων λέγεται ἀγγλιστὶ *from the hand to the mouth*, καὶ κατακρίνεται πολὺ εἰς τὰς ἀγγλοσαξωνικὰς χώρας, ἀκριβῶς λόγῳ τοῦ φόβου διακοπῆς τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς μὴ ἐξυπηρετήσεως τῶν ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου.

δέν είναι αναλλοίωτον, άλλ' έξαρτάται έκ του ρυθμού της οικονομικής δραστηριότητας και έκ της τεχνικής προόδου. Ούτως όσάκις ή οικονομία φθάνει εις την πλήρη άπασχόλησιν, χρειάζονται περισσότερα άποθέματα, και σύνεπως ή μη αύξησης των άποθεμάτων άποτελει πλέον έν τή ούσία μείωσιν της ζητήσεως, ήτις άλλως θα έσημειούτο.

Πρέπει τέλος να σημειωθῆ ότι ή πλήρης άπασχόλησις έν συνδυασμῶ πρός την ύψωσιν των τιμών ώθει τους παραγωγούς εις την αναζήτησιν συνδυασμών, οι όποιοι θα τους έπιτρέψουν να δημιουργήσουν και νέας έγκαταστάσεις παραγωγής κυρίως δια της μείωσης των διανεμομένων εις τους μετόχους των και εις αυτούς τους ίδιους κερδών και δια της διαθέσεως των εις επενδύσεις. Δέν δύναται να καθορισθῆ έκ των προτέρων, αν αι επενδύσεις αύται θα άποβούν χρήσιμοι, και έστω και εκμεταλλεύσιμοι, αν έν τῶ μεταξύ μειωθούν αι τιμαί. Πράγματι παρατηρήθη ότι εις τας επενδύσεις αύτας τας αποφασιζόμενας εις περιόδους έντάσεως της οικονομικής δραστηριότητας και καλυπτομένας έκ των κερδών των προβαινόντων εις αύτας ύποκειμένων του οικονομικού βίου, γίνεται άρκετη σπατάλη δυναμένη να άποβῆ και εις βάρος της όλης έθνικής οικονομίας³, ίδια αν ή διαθέσιμος άποταμίευσις είναι μικρά.

γ) 'Η ύψωσις των τιμών προκαλει πάντοτε, έκτός αν πρόκειται περι άγαθών δια τα όποια ή έλαστικότητα της ζητήσεως είναι μικρορα της μονάδος, ή αν πιστεύεται ότι ή ύψωσις θα ένταθῆ, μείωσιν της ζητήσεως. 'Η μείωσις ίσως έκ πρώτης άπόψεως να μη φαίνεται, διότι έν συγκρίσει πρός την προηγουμένην περίοδον ή ζήτησις παραμένει σταθερά, ή μάλιστα αύξάνει. Πάντως ύπάρχει, διότι άνευ αύτης ή ζήτησις θα είχεν αύξήσει περισσότερο ή εις την δευτέραν περίπτωσιν ή έτι μάλλον.

'Η μείωσις της ζητήσεως εις περίοδον πλήρους άπασχολήσεως, καθ' ήν αύξησης της παραγωγής άποκλείεται άνευ τεχνικής προόδου διευκολύνει την κατάστασιν. Δέν είναι όμως βέβαιον, αν ή ύψωσις των τιμών θα έμποδίση άκριβώς την ίκανοποίησιν των όλιγώτερον ή των περισσότερον ζωτικών άναγκών, και ως γνωστόν ή βαθμολόγησις των άναγκών έξέρχεται του πλαισίου της κοινωνικής οικονομικής ύπαγομένη εις τό της πολιτικής. 'Η ύψωσις των τιμών άποτελει, ως γνωστόν, χρήσιμον όπλον ίσοσκελίσεως της προσφοράς και

3. Δια τα έν Γερμανία σημειωθέντα σχετικῶς 1295-30 όρ. D. Delivanis, *La politique des banques allemandes en matiere de credit a court terme*, Παρίσιοι 1934 σελ. 92.

της ζητήσεως, όταν ή κρατική όργάνωσις δέν εύρίσκεται εις τό ύψος της, και όταν δέν ύπάρχει καιρός πρός κατάστρωσιν και έφαρμογήν των κατ' ανάγκην πολυπλόκων σχεδίων προτιμήσεων. Βάσει της κατὰ τόν πρώτον παγκόσμιον πόλεμον κτηθείσης πείρας όλα σχεδόν τὰ κράτη, άτινα έσυνέχισαν τόν δεύτερον άνευ έχθρικής κατοχής, δέν ήρκέσθησαν εις την ίσοσκελίσιν της προσφοράς και της ζητήσεως δια τοϋ μηχανισμού των τιμών λόγω των κοινωνικών άδικιών, άς προκαλει, αλλά τόν συνεπλήρωσαν, έφ' όσον άνεξαρτήτως της μορφής της οίκονομικής όργανώσεως προσφέρει σημαντικὰς ύπηρεσίας, ίδια ώς πρός την κατεύθυνσιν της παραγωγής των καταναλωτικών άγαθών. (4)

Ή δια της ύψωσεως των τιμών προκαλουμένη μείωσις της ζητήσεως κάτω τοϋ έπιπέδου, εις τό όποιο άλλως θα εύρίσκετο, είναι δυνατόν νά τρέψη την ίκανοποίησιν των άναγκών πρός άλλας κατευθύνσεις, άν ύποτεθη ότι ή ύψωσις των τιμών δέν είναι γενική, ή τούλάχιστον δέν είναι της αύτης έντάσεως. Ή έκ της μεταβολής αύτης των προτιμήσεων των καταναλωτών επίδρασις επί της οίκονομικής δραστηριότητος εις τό περί οϋ έκάστοτε πρόκειται κράτος είτε έφ' όσον διαρκει, είτε άφοϋ τελειώση ή πλήρης άπασχόλησις, δέν είναι δυνατόν νά προβλεφθῆ έκ των προτέρων, και δέν άποκλείεται νά είναι ένδεχομένως και δυσμενής. Πρόκειται συνεπώς περί ένός πλεονεκτήματος, τό όποιο ένίοτε δέν είναι άμοιρον μειονεκτημάτων. Ή ένδεχομένη επέλευσις των είναι άκριβώς έν έκ των έπιχειρημάτων ύπέρ της έξασφαλίσεως σταθερών τιμών εις περίοδον πλήρους άπασχολήσεως, περί ων θα πραγματευθώμεν εις τό έπόμενο κεφάλαιον.

δ) Τέλος ή ύψωσις των τιμών μέ πλήρη άπασχόλησιν συνεπάγεται την βελτίωσιν της σχέσεως άνταλλαγής μετά της άλλοδοαπής, έφ' όσον πρόκειται περί της έξαγωγής άγαθών μέ έλαστικότητα της ζητήσεως μικροτέραν της μονάδος, έφ' όσον δέν έσημειώθη άνάλογος ή και μεγαλειτέρα ύψωσις των τιμών των έκ της άλλοδοαπής εισαγομένων άγαθών, και έφ' όσον και τὰ μέν και τὰ δε παρουσιάζουν την αύτην έλαστικότητα ζητήσεως ώς πρότερον.

Τό πλεονέκτημα αυτό σημειούται μόνον έφ' όσον πληροϋνται αι άμέσως προηγούμενως άπαριθμηθείσαι προϋποθέσεις, και αυτό δέν συμβαίνει συχνά. Αί περιπτώσεις, καθ' ός σημειούται τό φαινόμενον αυτό, είναι ή έκ μέρους ένός κράτους μή καταστραφέντος από

4. "Ορ. σχετικώς Δ. Δελιβάνη, "Η δυνατότης κατευθύνσεως της οίκονομικής δραστηριότητος δια τοϋ μηχανισμού των τιμών, "Αθήναι 1947.

τόν πόλεμον παραγωγή τών άγαθών εκείνων, τά όποια τά άλλα κράτη χρειάζονται διά τήν άνόρθωσίν των, ή έκ μέρους ένός κράτους οίονει μονοπωλιακή παραγωγή άγαθοϋ τινος ή άγαθών τινών, χωρίς νά ύπάρχουν ύποκατάστατα έν γένει ή ύπό τός έκάστοτε κρατούσας συνθήκας, άνεξαρτήτως τοϋ άν ή μονοπωλιακή αύτή θέσις όφείλεται εις φυσικά, τεχνικά ή νομικά αίτια, καί έφ' όσον τά άγαθά αύτά έχουν μικράν έλαστικότητα ζητήσεως, καί ή τοιαύτη διαμόρφωσις τών διεθνών οίκονομικών σχέσεων ώστε μόνον έξ αύτοϋ νά καθιστατάι δυνατή ή έντός τών έπιθυμουμένων προθεσμιών προμήθεια τών/περί ών έκάστοτε πρόκειται άγαθών. Τοιαύτη είναι κατά σειράν ή θέσις τών 'Ηνωμένων Πολιτειών της 'Αμερικής κατά τά έτη 1945—47, ως πρός πλείστα άγαθά, ή θέσις της Χιλής πρό της άνακαλύψεως της συνθετικής μεθόδου παραγωγής νατρίου καί ή θέσις της Γερμανίας κατά τά έτη 1932—1939 ως πρός τά βιομηχανικά προϊόντα έν σχέσει πρός τά βαλκανικά κράτη.

'Η κατά τά άνωτέρω βελτίωσις της σχέσεως άνταλλαγής μετά της άλλοδαπής έμφανίζεται σπανίως, διότι αί σύγχρονοι έξελίξεις της φυσικής καί της χημείας διανοίγουν άπεριορίστους δυνατότητας ύποκαταστάσεως δι' όλα σχεδόν τά άγαθά, άτινα άλλοτε έθεωροϋντο άναντικατάστατα καί άντικείμενον φυσικοϋ μονοπωλίου ώρισμένων χωρών, διότι κατά κανόνα ή εις έν κράτος σημειουμένη πλήρης άπασχόλησις έπηρεάζει καί τήν μετ' αύτοϋ συναλλασσομένην άλλοδαπήν, έκτός άν είναι πολύ μικρόν ή πλήρως άποκλεισμένον συνεπεία στρατιωτικών λόγων ή συνεπεία της συστηματικής καί πλήρους έφαρμογής άμέσων κυβερνητικών μέτρων έν τή σφαίρα τών μετά της άλλοδαπής οίκονομικών του σχέσεων, καί διότι τά θιγόμενα διά της άνωτέρω μεταβολής της σχέσεως άνταλλαγής κράτη κατά κανόνα έχουν τήν ευχέρειαν νά άντιδράσουν δι' άναλόγου ύψώσεως τών τιμών τών εις τό περί οϋ πρόκειται κράτος έξαγομένων άγαθών, άνεξαρτήτως της διαμορφώσεως των εις τό έσωτερικόν των καί εις τās λοιπās των δοσοληψίας καί τήν άλλοδαπήν.

§ 2. Τα μειονεκτήματα. Έκ της άπαριθμήσεως καί έκ της αναλύσεως τών πλεονεκτημάτων της πλήρους άπασχολήσεως μέ ύψουμένης τιμάς προκύπτει ότι πρόκειται κυρίως περί της χρησιμοποίησεως όλων τών συντελεστών της παραγωγής καί περί της αύξήσεως της προσφοράς. Έξ άλλου ή μείωσις της ζητήσεως ύπό τās καθορισθείσας εις τήν προηγουμένην παράγραφον έπιφυλάξεις δέν είναι άμοιρος κοινωνικών άδικιών, καί ή βελτίωσις της σχέσεως άνταλλαγής έξαρτάται έκ πλείστων προϋποθέσεων, αίτινες σπανίως συμπίπτουν.

“Αν ἤδη ἀναζητήσωμεν τὰ μείονεκτήματα ἐκ τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν μὲ πλήρη ἀπασχόλησιν ἀναφαίνονται τὰ ἑξῆς :

α) ἀνακατανομή τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων συνήθως συνοδευομένη ἀπὸ κάποιαν σπατάλην,

β) μείωσις τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων,

γ) κοινωνικαὶ ἀδικίαι ἐκδηλούμεναι εἰς τὸν γνωστὸν φαῦλον κύκλον τιμῶν καὶ ἡμερομισθίων,

δ) δημιουργία διαφορικῶν κερδῶν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τάσιν ἐπιδείξεως καὶ γενικῶς ἀντιοικονομικὴν χρησιμοποίησιν,

ε) ὑπερτίμησις τῶν μελλουσῶν ἀναγκῶν καὶ ἐσφαλμένη πρόβλεψις περὶ συνεχοῦς ὑψώσεως τῶν τιμῶν,

στ) ἀποθησαρισμὸς τῶν νομισματικῶν μονάδων, ὅταν ἀναμένεται πτώσις τῶν τιμῶν, καὶ ὅταν προβλέπεται κίνδυνος οἰκονομικῆς καταρρεύσεως,

ζ) δυσχέρεια ἀνταγωνισμοῦ μὲ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ ἐκεῖ καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

α) Ἡ ὑψωσις τῶν τιμῶν δὲν ἀκολουθεῖ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Οἱ παραγωγοὶ συνεπῶς ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἐγκαταστάσεων των, τροποποιουμένων ἐν ἀνάγκῃ, διὰ τὴν παραγωγήν ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν καὶ διὰ τὴν προσφορὰν ἐκείνων τῶν ὑπηρεσιῶν, τὰ ὅποια ἔχουν ἀνατιμηθῆ τὸ περισσότερον. Ἡ προσπάθεια αὕτη φαίνεται ὡς ἐκδήλωσις τῆς βασικῆς οἰκονομικῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ περιορίσῃ τὰς δυνατότητας παραγωγῆς ἀγαθῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ζωτικῶν ἀναγκῶν τῶν εὐρέων λαϊκῶν στρωμάτων, πιθανὸν λόγῳ τοῦ ἐσπευσμένου νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἀνεπιτυχεῖς συνδυασμούς. Τὸ ἀνεπιτυχὲς θὰ ἐκδηλωθῆ διὰ τῆς μείωσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ ἴσως καὶ διὰ περιορισμοῦ τῶν εἰς νομισματικὰς μονάδας καθαρῶν κερδῶν τῶν ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, ἅτινα προβαίνουν εἰς τούτους, ἂν εἰς αὐτοὺς παρετηρήθῃ κἄποια σπατάλη εἴτε ἐξ ἀγνοίας εἴτε ἐκ παραβλέψεως θεωρουμένης δευτερευούσης λόγῳ τῶν πιθανολογούμενων κερδῶν, ἐφ’ ὅσον προβλέπεται ἡ περαιτέρω ὑψωσις τῶν τιμῶν. Εἰς τὴν σπατάλην αὐτὴν συντελεῖ ἐπίσης τὸ εἰς τὴν προηγουμένην παράγραφον σημειωθὲν περὶ τῆς τολμηρᾶς πωρῆς ἐπενδύσεως τῶν ἰδίων κερδῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅτι συμβαίνει ἐπὶ κεφαλαίων ἀντλουμένων ἀπὸ τοὺς μετόχους ἢ δανειζομένων ἀπὸ τὰς τραπεζὰς

ή καί άπό Ιδιώτας κεφαλαιούχους⁽⁵⁾. Είς αύτάς τάς περιπτώσεις οί προϋπολογισμοί έλέγχονται καί άπό τούς προβαίνοντας εις τήν χρηματοδότησιν, όποτε ή πιθανότης σπατάλης περιορίζεται εις μόνην τήν έκτέλεσιν, όπου κατ' άσσαν πιθανότητα δέν παρακολουθοϋν πλέον, έκτόν άν πρόκειται περί πολύ σημαντικών έπενδύσεων ή μετατροπών.

β) 'Η ύψωσις τών τιμών έχει κατ' ά δεύτερον λόγον ώς άποτέλεσμα τήν μείωσιν τής άγοραστικής δυνάμεως τών έκάστοτε διαθεσίμων κεφαλαίων, έφ' όσον, έννοεΐται, ύποτεθῆ ότι ταϋτα δέν αύξάνουν διά τής χορηγήσεως πιστώσεων έκ μέρος τής έκδοτικής τραπεζης. 'Η διατήρησις τής πλήρους άπασχολήσεως άποκλείεται άνευ ύπάρξεως τών σχετικών κεφαλαίων κινήσεως, καί άν αύτά μειωθοϋν είτε δι' άποθησαυρισμοϋ είτε δι' αύξήσεως τών τιμών, δέν είναι δυνατόν νά γίνῃ λόγος περι' αύτης, έκτός άν δημιουργηθοϋν νέα κεφάλαια. 'Η δημιουργία των άνευ αύξήσεως τοϋ έθνικοϋ εισοδήματος, άποκλειομένης, έφ' όσον ύπάρχει ήδη πλήρης άπασχόλησις, θά προκαλέσῃ περαιτέρω ύψωσιν τών τιμών με έπίτασιν τών μεταξϋ αύτών διαφορών κατ' ά εις τ' ό προηγούμενον έδάφιον έκτεθέντα.

'Η ύψωσις τών τιμών τών άγαθών καί τών άμοιβών τών συντελεστών τής παραγωγής καθιστᾶ άδύνατον τήν διά τών διαθεσίμων κεφαλαίων άπορρόφῃσιν τής παραγωγής καί ίκανοποίησιν τών συντελεστών της, έκτός άν έπιταχυνθῆ ή κυκλοφορία, ή αύξηθοϋν, αλλά πρόκειται ώς γνωστόν ούσιαστικῶς περί τοϋ αύτοϋ. "Αν δέν συμβῆ αύτό, θά καταστῆ άναπότρεπτος ή μείωσις τής οίκονομικῆς δραστηριότητος εις τρόπον ώστε ή ύπάρχουσα άγοραστική δύναμις με τās νέας τιμάς νά άπορροφᾷ τήν μειωμένην παραγωγήν καί νά έπαρκῆ πρὸς άμοιβήν τών ήδη όλιγωτέρων⁶ συντελεστών τής παραγωγής. Κατ' ά ταϋτα δέν θά είναι δυνατή ή διατήρησις τής πλήρους άπασχολήσεως.

'Η πρόσθετος άγοραστική δύναμις είναι δυνατόν νά δημιουργηθῆ είτε διά πιστώσεων τής έκδοτικής τραπεζης, είτε διά τής χρησιμοποίησεως νομισματικών μονάδων πρότερον άποθησαυριζομένων δι' οίονδήποτε λόγον, είτε διά τής εισαγωγής κεφαλαίων έκ τής άλλοδαπῆς καί ύπό τήν προϋπόθεσιν, καί εις τās δύο τελευταίας περιπτώσεις, ότι ή έκδοτική τράπεζα δέν θά άντιδράσῃ. "Εχει σχετικῶς εις τήν διάθεσιν της κυρίως τήν πολιτικῆν τής άνοικτῆς άγορᾶς, ήτις

5. Το αύτό Ισχύει, άν τ' ό δάνειον συναφθῆ εις νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου.

δύναται πολύ εύχερέστερον νά παρακωλύση παρά νά ένισχύση τήν ἔντασιν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

γ) Ἡ ὕψωσις τῶν τιμῶν προκαλεῖ ἐπίσης κοινωνικὰς ἀδικίας διὰ τῆς ἀνακατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος γινομένης τυχαίως καὶ μοιραίως καὶ δὴ κυρίως εἰς βάρος τῶν ἐχόντων παγίας ἀπολαυὰς ἐκ μισθῶν, συντάξεων, τόκων καὶ ἐνοικίων. Γενικῶς ἡ ὕψωσις τῶν τιμῶν προηγεῖται τῆς τῶν μισθῶν καὶ ἄλλων παγίων ἀπολαυῶν. Μόλις αὖται πλησιάζουσιν πρὸς τὰς ἠύξημένας τιμάς, γίνεται νέα αὔξεις τούτων μὲ τὴν δικαιολογίαν τῆς αὔξησεως τῆς δαπάνης παραγωγῆς, καὶ πάλιν ἀκολουθοῦν αἱ πάγια ἀπολαυαὶ κατὰ τὸν γνωστὸν φαῦλον κύκλον, ὅστις οὐδέποτε ἀποφεύγεται ἐπὶ πληθωρισμοῦ, ἂν καὶ ὅλοι τὸν γνωρίζουν. Πρέπει ἄλλωστε νά ὑπομνησθῆ ὅτι ἀνεξαρτήτως τῆς ἀδικίας εἰς βάρος τῶν ἐχόντων σταθερὰς ἀπολαυὰς ἡ αὔξις τῶν τιμῶν δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ δι' ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ συνεπῶς δημιουργοῦνται καὶ μεταξὺ τῶν παραγωγῶν των⁽⁶⁾ διάφοροι μεταβολαὶ τοῦλάχιστον ἀδικαιολόγητοι, περικλείουσαι συχνὰ καὶ καταφόρους ἀδικίας.

Ἡ δημιουργία τῶν κερδῶν αὐτῶν τῶν παραγωγῶν εἰς βάρος τῶν ἄλλων ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου ἐξασφαλίζει μεγάλην ἀγοραστικὴν δύναμιν εἰς τοὺς πρώτους, χωρὶς νά εἶναι γνωστὸν ἂν θὰ τὴν χρησιμοποιήσουν, ἢ ἂν θὰ τὴν ἀποθησαυρίσουν, περὶ ὧν κατωτέρω. Παραλλήλως θὰ μειωθῆ ἡ ἀγοραστικὴ δύναμις καὶ συνεπῶς ἡ κατανάλωσις τῶν λοιπῶν ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου μὲ ἀποτέλεσμα τὴν δημίουργίαν οἰκονομικῆς ὑφέσεως. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐξέλιξις εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς μεταξὺ 1925 καὶ 1929, ὅπου αἱ μὲν τιμαὶ διετηρήθησαν σταθεραί, ἀλλὰ αἱ δαπάναι παραγωγῆς ἐμειώθησαν σημαντικὰ χάρις εἰς τὴν τεχνικὴν πρόοδον, ἣτις ἐπέτρεψε τὸν περιορισμὸν τῶν ἐργαζομένων, ἂν δὲν ἠῦξανεν ἡ παραγωγή ἢ τὴν μὴ αὔξησίν των, ἂν αὐτὴ ἠῦξανε. Τοιοῦτοτρόπως ἐδημιουργήθησαν κέρδη τῶν ἐργοδοτῶν ἀποθησαυρισθέντα ἢ χρησιμοποιηθέντα διὰ κερδοσκοπίαν, καὶ ἡ ἀγορὰ δὲν κατάρθωσε νά ἀπορροφήσῃ τὰ παραγόμενα ἀγαθὰ, ὅταν μάλιστα περιορίσθῃ οὐσιωδῶς ἡ ἐξαγωγή. Ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἀνακατανομῆς αὐτῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς προκληθείσης μειώσεως τῆς ἀγοραστικῆς ἰκανότητος εὐρέων στρωμάτων καταναλωτῶν θὰ εἶχε πιθανὸν ἀποκλείσῃ ἢ τοῦλάχιστον σημαντικῶς περιορίσῃ τὴν παγκόσμιον

6. Κυρίως μεταξὺ τῶν παραγωγῶν ἀγροτικῶν καὶ τῶν παραγωγῶν βιομηχανικῶν προϊόντων.

οικονομικήν κρίσιν τών έτών 1929—33, ήτις ήρχισεν εις τās 'Ηνωμένας Πολιτείας.

δ) 'Η ύψωσις τών τιμών πρός κάλυψιν τών δαπανών του όριακού παραγωγού συντελεϊ εις τήν δημιουργίαν διαφορικών κερδών άλλων εκείνων, οί όποιοι έχουν μικροτέρας δαπάνας παραγωγής. Τα κέρδη αυτά δημιουργούνται, όταν ύψούνται αί τιμαί, άκόπως, διότι δέν ειναί άποτέλεσμα τής προσπαθείας μειώσεως εις τó έλάχιστον τών δαπανών παραγωγής, άλλ' άπλώς μία οίονει πρόσοδος ύπέρ άλλων τών παραγωγών συνεπεία τής ύψώσεως τών τιμών. Κατά ταύτα εις τήν προκειμένην περίπτωσιν ή προσπάθεια έξουδετερώσεως του διαφορικού κέρδους διά φορολογίας, ή, έφ' όσον ειναί τεχνικώς έφαρμόσιμον (?), διά του καθορισμού τών τιμών πωλήσεως αναλόγως τών δαπανών παραγωγής δέν δύναται νά καταπαλεμηθῆ με τήν δικαιολογίαν ότι έξασθενεί τήν τάσιν βελτιώσεως τών μεθόδων παραγωγής καί γενικώς τήν τάσιν έφαρμογής τής βασικής οικονομικής άρχής.

'Η προσπάθεια έξουδετερώσεως του διαφορικού κέρδους εις τήν προκειμένην περίπτωσιν επιβάλλεται έτι μάλλον διά τής φορολογίας, άν ληφθῆ ύπ' όψιν πώς δαπανάται.

Συνήθως τά άκόπως κτώμενα κέρδη δέν διατίθενται μετά φειδοϋς, άλλά κατασπαταλώνται, ή επενδύονται κατά τρόπον άμελέτητον καί ριψοκίνδυνον με σκοπόν τήν επίτευξιν νέων μεγάλων κερδών, κυρίως διά τής προσπαθείας έκμεταλλεύσεως τής προσωρινής έλλείψεως ένός άγαθοϋ ή πλειόνων, ή άποθησαυρίζονται έν άναμονή μιās εύκαιρίας ή επί τῆ προσδοκία γενικῆς ύποτιμήσεως άλλων τών άγαθών συνεπεία προβλεπομένης οικονομικής ύφέσεως. Περι τών δυσμενών άποτελεσμάτων του άποθησαυρισμοϋ θά γίνῃ λόγος ύπό στοιχείον στ'.

Αί δυσμενεϊς συνέπειαι τής σπατάλης επιτείνονται, άν τά περιών πρόκειται διαφορικά κέρδη καταναλίσκονται δι' άγαθά εισαγόμενα έκ τής άλλοδαπῆς, χωρίς νά αύξήσῃ άντιστοιχως ή εκεί έξαγωγή τής περι ής έκάστοτε πρόκειται οικονομίας ή δι' άγαθά, ών ή παραγωγή άπαιτεϊ πολλάς πρώτας ύλας, αίτινες άκριβώς δέν ύπάρχουν εις περίσσειαν εις περίοδον πλήρους άπασχολήσεως. 'Η δι' αυτόν τόν σκοπόν χρησιμοποίησις των, ίδία άν γίνεται εις μεγάλην κλίμακα, δύναται νά παρακωλύσῃ τήν Ικανοποίησιν άλλων ζωτικωτέρων

7. Κυρίως όταν άποκλειστικός άγοραστής ειναί έν νομικόν πρόσωπον δημοσίου δικαίου.

ἀναγκῶν καὶ ἐνδεχομένως νὰ ἀποκλείσῃ ἢ τοῦλάχιστον νὰ δυσχεράνη τὴν συνέχισιν τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως.

Τὰ ἐκ τῶν ὡς ἄνω λόγων δυσμενῆ ἀποτελέσματα τῶν διαφορικῶν κερδῶν καθίστανται ἔτι αἰσθητότερα, ὅταν ὑψώνωνται αἱ τιμαί, διότι ἡ διόγκωσις τῶν μὲν προκαλεῖ τὴν τῶν δὲ ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὴν αὔξησιν τῶν ἐξ αὐτῶν ὠφελουμένων ἀκόπως ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου.

ε) Εἶναι φυσικὸν ὅτι ἡ ὑψωσις τῶν τιμῶν καὶ ἡ κατὰ τὰ ἀμέσως ἀνωτέρω ἄκοπος δημιουργία τῶν διαφορικῶν κερδῶν ὠθοῦν εἰς τὴν σχετικῶς ἐσπευσμένην ἀπόφασιν καὶ ἐκτέλεσιν ἐπενδύσεων μὲ τὴν ἐσφαλμένην ἀντίληψιν ὅτι ἡ ὑψωσις τῶν τιμῶν καὶ ἡ αὔξησις τῆς ζητήσεως θὰ συνεχισθοῦν ἐπ' ἀόριστον ἢ τοῦλάχιστον ἐπὶ τόσον μακρὸν χρονικὸν διάστημα ὥστε ἐν τῷ μεταξύ νὰ ἔχουν ἀποσβεσθῆ αἱ περὶ ὧν ἐκάστοτε πρόκειται ἐπενδύσεις. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ δυσμενῆ ἀποτελέσματα τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν γίνονται ἔτι μᾶλλον αἰσθητότερα. Πράγματι αἱ ἐπενδύσεις δὲν ἐκλέγονται συμφώνως πρὸς τὴν βασικὴν οἰκονομικὴν ἀρχὴν ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὰς προβλέψεις ὑψώσεως τῶν τιμῶν τῶν διαφόρων ἀγαθῶν καὶ τοῦ χρόνου ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀπόσβεσις των.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὰ δυσμενῆ αὐτὰ ἀποτελέσματα τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξουδετερωθοῦν διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας κινήσεως καὶ ἀποφάσεως τῶν καθ' ἕκαστον ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι αὐτὸ ἔχει καταστρώσει μίαν ὠρισμένην οἰκονομικὴν πολιτικὴν. Ἄξιαν θὰ εἶχε κυρίως ἡ ἀκριβῆς πρόβλεψις τῶν μελλουσῶν ἀναγκῶν, αἱ ὁποῖαι τείνουν νὰ ἐμφανισθοῦν ἐξωγκωμέναι ὑπὸ τῆς αἰσιοδοξίας τῆς ἐπικρατούσης εἰς περίοδον πλήρους ἀπασχολήσεως καὶ ὑψώσεως τῶν τιμῶν. Ἡ ἐκτίμησις αὕτη εὐχερέστερον γίνεται ὑπὸ τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν ἢ ὑπὸ τῶν καθ' ἕκαστον ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται, αὗται παρακολουθοῦν ἐπαρκῶς τὸν οἰκονομικὸν βίον, καὶ διαθέτουν τὰ σχετικὰ στοιχεῖα ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὴν ἰκανότητα νὰ τὰ ἐπεξεργάζωνται καταλλήλως καὶ νὰ ἐξάγουν ὀρθὰ συμπεράσματα.

Ἔχει παρατηρηθῆ ἐπανελημένως ὅτι αἱ ἐπενδύσεις ἀποφασίζονται κατὰ κανόνα μὲ τὴν ἐσφαλμένην βᾶσιν ὅτι ἡ ζήτησις θὰ διατηρηθῆ ἀσφαλῶς εἰς τὸ κατὰ τὸν χρόνον τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως ἐπίπεδόν τῆς ἢ καὶ θὰ αὐξήσῃ, ἐνῶ ἡ προσφορὰ θὰ αὐξήσῃ μόνον κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς ἀποφασιζομένης ἐπενδύσεως προκληθησομένην

πρόσθετον παραγωγήν. Ἐπίσης ἐξ ἴσου ἐσφαλμένως ἀποκλείεται οἰαδήποτε πτώσις τῶν τιμῶν, καὶ ἀντιθέτως πιθανολογεῖται αὐξησίς των ἰδίᾳ εἰς περίοδον ὑψώσεως τῶν τιμῶν. Ὁ αὐτὸς ἐσφαλμένος συλλογισμὸς γίνεται ὑπὸ πλειόνων ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων καταφαίνονται αἱ δυσμενεῖς συνέπειαι ἐκ τῆς διαψεύσεως τῶν ἐλπίδων αὐτῶν καὶ ὡς πρὸς τὸν ὄγκον τῆς ζήτησεως καὶ ὡς πρὸς τὸν ὄγκον τῆς προσφορᾶς καὶ ὡς πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῶν τιμῶν.

στ) Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀδικαιολόγητον αἰσιοδοξίαν περὶ τῆς περαιτέρω ὑψώσεως τῶν τιμῶν ἢ τοῦλάχιστον περὶ τῆς μὴ πτώσεώς των εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργηθῇ εἰς τὰ ὑποκείμενα τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, τὰ ὁποῖα ἀποταμιεύουν, καὶ τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπενδύσουν, ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἐπίκειται πτώσις τῶν τιμῶν καὶ ὅτι συμφέρει ἀπὸ τῆς ἰδικῆς των ἀπόψεως νὰ σταματήσουν πᾶσαν νέαν ἐπένδυσιν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ νὰ ἀποθησαυρίζουν τὰς εἰσπράξεις των. Ἡ πρόβλεψις περὶ πτώσεως τῶν τιμῶν εἶναι πιθανὸν νὰ ὀφείλεται εἴτε εἰς τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ δυνατὴ προσφορὰ ὑπερβαίνει τὴν ζήτησιν, εἴτε εἰς τὴν πεποίθησιν ὅτι αἱ τιμαὶ ἔφθασαν εἰς τόσον ὑπερβολικὸν ἐπίπεδον, ὥστε θὰ περιορισθῇ ἡ ζήτησις, καθόσον οἱ ἀγορασταὶ πρὶν ἢ ἀποφασίσουν νὰ καταβάλουν τὰς ὑψηλὰς αὐτὰς τιμὰς θὰ προτιμήσουν προηγουμένως νὰ καταναλώσουν ἐν μέρει τοῦλάχιστον τὰ ἀποθέματά των, εἰς ὃ ἐννοεῖται μέτρον τοῦτο δὲν δυσχεραίνει τὴν κανονικὴν αὐτῶν δραστηριότητα.

Ἡ ἐκ μέρους τῶν παραγωγῶν διακοπὴ ἢ ἐπιβράδυνσις τοῦ ρυθμοῦ τῶν νέων ἐπενδύσεων, καὶ ἡ ἐκ μέρους τῶν ἀγοραστῶν ἐλάττωσις τῶν ἀγορῶν των εἶναι ἀρκεταί, ἂν πρὸς τὸ παρὸν ἀφεθῇ κατὰ μέρος ἢ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπίδρασις, ἥτις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς οἰκονομικῆς διαρθρώσεως τοῦ περι οὗ ἐκάστοτε πρόκειται κράτους καὶ ἐκ τοῦ καθεστώτος τῶν μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς οἰκονομικῶν του σχέσεων, διὰ νὰ προκαλέσουν οἰκονομικὴν ὕφεσιν ἢ μάλιστα καὶ ἀπότομον οἰκονομικὴν κατάρρευσιν. Αἱ προβλέψεις καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐνδιαφερομένων ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου δὲν ἐξαρτῶνται μόνον ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν καὶ ἐξ ὀρισμένων συμπτωμάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἐξαχθοῦν συμπεράσματα περὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς σχέσεως προσφορᾶς καὶ ζήτησεως τοῦ περι οὗ ἐκάστοτε πρόκειται ἀγαθοῦ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πείραν των, ἀπὸ τὰς ἐπικρατοῦσας εἰς τὴν κοινὴν γνώμην ἀποψεις ἢ ἔστω ἀπὸ τὰς ἀπλῶς διατυπωμένας ἐκεῖ καὶ ἀπὸ ὅτι συμβαίνει εἰς τὸν ἔξω κόσμον. Ἡ ἐξουδετέρωσις τῶν ἀπαισιοδόξων, ἔστω

καί ἀδικαιολογήτων, προβλέψεων τῶν ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου εἶναι πολὺ δυσχερεστέρα τῆς συγκρατήσεώς των ὑπὸ τοῦ κράτους, ὅταν προτίθενται νὰ προβοῦν εἰς ἐπενδύσεις θεωρουμένας ἀρμοδίως περιττὰς ἢ ἀναβλητέας.

ζ) Τέλος αἱ ὑψούμεναι τιμαὶ εἰς περίοδον πλήρους ἀπασχολήσεως δυσχεραίνουν σημαντικῶς τὸν ἀνταγωνισμόν μὲ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ εἰς τὰς ξένας ἀγοράς καὶ εἰς τὴν ἡμεδαπὴν. Τὰ οὕτω προκύπτοντα δυσμενῆ ἀποτελέσματα δὲν γίνονται ἀμέσως ἀντιληπτά, διότι τότε εἶναι εὐχερεστέρα ἢ ἐξεύρεσις ἀγοραστῶν καὶ δυσχερεστέρα ἢ ἐξεύρεσις πωλητῶν, ἀλλὰ μόνον ὅταν παύση ἡ πλήρης ἀπασχόλησις. Οἱ καταναλωταὶ ἔχουν συνηθίσαι ἐν τῷ μεταξὺ εἰς ἀλλοδαπῆς προελεύσεως ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀλλ' ὄχι εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δύνανται νὰ ἀποκλεισθοῦν δι' ἀμέσων κυβερνητικῶν μέτρων προδιαθετόντων πάντοτε δυσμενῶς τὰ ξένα κράτη.

Ὅπως ἐξετέθη εἰς τὴν προηγουμένην παράγραφον, ἡ ὕψωσις τῶν τιμῶν προκαλεῖ βελτίωσιν τῆς σχέσεως ἀνταλλαγῆς, ἀλλὰ μόνον ἐφ' ὅσον τὰ ἀγαθὰ τῆς περι ἧς ἐκάστοτε πρόκειται οἰκονομίας ἔχουν μικρὰν ἐλαστικότητα τῆς ζητήσεως. Κατόπιν γίνεται ἡ ἐκτόπισις των πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὁποίας λαμβάνονται ὑπὸ τῶν παραγωγῶν εἴτε ἐκουσίως εἴτε κατὰ κρατικὴν ἐπίταγὴν μέτρα ἀποβλέποντα εἰς τὴν μείωσιν τῶν τιμῶν τῶν δι' ἐξαγωγὴν προοριζομένων ἀγαθῶν. Ἡ οὕτω προκύπτουσα διαφορὰ ἐπιρρίπτεται εἰς βᾶρος ἢ τῆς καταναλώσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ τῶν παραγωγῶν ἢ τοῦ δημοσίου ταμείου, καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ ἐπιβάρυνσις τῆς ἡμεδαπῆς καταναλώσεως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν ἐξαγωγὴν καὶ ἐκ τῆς ἀποστάσεως μεταξὺ τῶν τιμῶν ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῶν μειονεκτημάτων τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως μὲ ὑψούμενας τιμὰς καταφαίνονται ὅτι αὐτὰ εἶναι σπουδαῖα, καὶ ὅτι συνίστανται καὶ εἰς κοινωνικὰς ἀδικίας καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν σπερμάτων οἰκονομικῆς καταρρεύσεως καὶ ὑφέσεως, ἐκτὸς ἂν ληφθοῦν ὑπὸ τοῦ κράτους τὰ κατάλληλα μέτρα ἐξουδετερώσεως των. Ἐκ τῆς πιστοποιήσεως αὐτῆς ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ γεγονός ὅτι καὶ τὰ πλεονεκτήματα ἐκ τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως συνοδεύονται ὑπὸ μειονεκτημάτων τινῶν ἄγεται τίς εἰς τὸ ἐρώτημα ποῖα πλεονεκτήματα καὶ ποῖα μειονεκτήματα σημειοῦνται ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως μὲ σταθερὰς τιμὰς, τὸ ὁποῖον θὰ ἐρευνήσωμεν εἰς τὸ προσεχές κεφάλαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

ΠΛΗΡΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΑΙ ΤΙΜΑΙ

Ἐπιστεύετο ἄλλοτε ὅτι ἡ πλήρης ἀπασχόλησις δὲν νοεῖται ἄνευ ὑψώσεως τῶν τιμῶν, καὶ ὅτι τὸ ἰσοζύγιον τῶν τιμῶν εὐρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν διατήρησιν τῆς ἀπασχολήσεως εἰς ἓν ὠρισμένον ἐπίπεδον, καὶ μάλιστα μὲ τὸ τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως. Ἡ ἄποψις αὕτη εἶναι ἀσφαλῶς ὀρθή, ἂν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αἱ τιμαὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἀγαθῶν, ἀλλ' ἐλέγχεται εἰς τινὰς περιπτώσεις ἀνακριβῆς, ἂν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὁ μέσος ὅρος τῶν τιμῶν, ὡς ἐκφράζεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιτυχῶς εἰς τοὺς διαφόρους τιμαρίθμους. Πράγματι πρὸ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ εἰς τινὰ κράτη ἐπετεύχθη ἡ πλήρης ἀπασχόλησις ἄνευ αὐξήσεως τοῦ τιμαρίθμου. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο δὲν ἐπῆλθεν αὐτομάτως ἢ, κατὰ τὴν ὀρολογίαν τῆς κλασσικῆς σχολῆς, φυσιολογικῶς, ἀλλὰ διὰ κρατικῆς ἐπεμβάσεως ἐκδηλουμένης κυρίως διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως μεταβολῆς τῶν τιμῶν⁽¹⁾ ἄνευ προηγουμένης ἐγκρίσεως τῆς ἐκάστοτε ἀρμοδίας ὑπηρεσίας καὶ διὰ τῆς καλύψεως τῆς δημιουργουμένης διαφορᾶς ἐκ μέρους τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἡ ἐνέργεια αὕτη θεωρεῖται ἐνδεδειγμένη πρὸς ἀποφυγὴν ἢ τούλάχιστον πρὸς ἀναβολὴν τῆς ἐπελεύσεως τῶν μειονεκτημάτων ἐκ τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν, ἅτινα ἐξετέθησαν εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον, ὅταν ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότης ἀναπτύσσεται κυρίως διὰ τὸ κράτος, ὅπως συμβαίνει εἰς τοὺς συγχρόνους καθολικοὺς πολέμους. Ἄν αὐτὸ δὲν συμβαίη, ἡ ἐξάρτησις πάσης μεταβολῆς τῆς τιμῆς ἢ τῆς ποιότητος οἴουδήποτε ἀγαθοῦ ἐκ προηγουμένης κρατικῆς ἐγκρίσεως, σκοπὸν ἔχει τὴν παρακώλυσιν τῆς ἔστω καὶ ἂν αὐξάνουν αἱ τιμαὶ συστατικῶν τινῶν ἢ αἱ ἀμοιβαὶ τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, ἐφ' ὅσον αὐξάνει ὁ ὄγκος τῆς παραγωγῆς καὶ αἱ δαπάναι κατὰ παραγομένην μονάδα εἶναι κατιούσαι. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν αἱ ἀρμόδιαι κρατικαὶ ὑπηρεσίαι ἐπιδιώκουν, ἂν αἱ τιμαὶ τῶν συστατικῶν στοιχείων καὶ αἱ ἀμοιβαὶ τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς δὲν μεταβληθοῦν, τὴν μείωσιν τῶν τιμῶν τῶν περιῶν πρόκειται ἀγαθῶν εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ καρπωθοῦν ἄλλον τὸ κέρδος ἐκ τῶν κατιου-

1. Ἐννοεῖται καὶ τῆς ποιότητος.

σών δαπανών παραγωγής οί παραγωγοί, νά δημιουργηθῆ περιθώριον πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς αὐξήσεως ἄλλων τιμῶν καὶ νά μὴ μεταβληθῆ ὁ τιμὰριθμος. Ἐν δὲν ὑπάρχουν ἄλλαι ἀνατιμήσεις, ἡ διαφορὰ δύναται νά ἀπορροφηθῆ ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ διὰ τῆς ἀναλόγου διαρρυθμίσεως τῆς φορολογίας.

Ἐφ' ὅσον ἀπεδείχθη ὅτι ἡ πλήρης ἀπασχόλησις μὲ σταθερὰς τιμὰς εἶναι δυνατὸν νά ἐπιτευχθῆ καὶ νά διατηρηθῆ ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις, ὧν ἡ λεπτομερὴς ἀνάλυσις καὶ ἔρευνα ἐξέρχονται τοῦ πλαισίου τῆς παρούσης ἐργασίας, θὰ ἐξετάσωμεν ἤδη εἰς δύο παραγράφους ποῖα πλεονεκτήματα καὶ ποῖα μειονεκτήματα παρουσιάζει. Εἰς τὸ κεφάλαιον ὅμως αὐτὸ δὲν θὰ ἐξετάσωμεν τί συμβαίνει ὅταν ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν ἐπιτυγχάνεται μόνον χάρις εἰς τὴν μείωσιν τῶν δαπανών παραγωγῆς, διότι ἡ περίπτωσις αὕτη ὑπάγεται, ὡς καὶ εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον ἐξετέθη, εἰς τὴν πλήρη ἀπασχόλησιν μὲ ὑψουμένας τιμὰς καὶ μόνον φαινομενικῶς ὑπάγεται ἐνταῦθα.

§ 1. Τὰ πλεονεκτήματα.—Τὰ πλεονεκτήματα ἐκ τῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀποσχολήσεως εἶναι τὰ ἑξῆς :

α) ἡ ἀποφυγὴ διαφορικῶν κερδῶν, ὀφειλομένων εἰς τὴν ὕψωσιν τῶν τιμῶν,

β) ἡ ἐπιμελεστέρα ἐκτίμησις τῶν μελλουσῶν ἀναγκῶν κατὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων περὶ νέων ἐπενδύσεων,

γ) ἡ μικροτέρα πιθανότης ἀποθησαυρισμοῦ καὶ τῶν ἐκ τούτου δυσμενῶν συνεπειῶν,

δ) ἡ διατήρησις τῆς δυνατότητος ἐπιτυχοῦς ἀνταγωνισμοῦ τῶν ξένων παραγωγῶν,

ε) ἡ ἀποφυγὴ ἀδικιῶν εἰς βάρος τῶν ἐχόντων σταθερὰς ἀπολαυὰς καὶ τοῦ γνωστοῦ φαύλου κύκλου μεταξὺ τιμῶν καὶ μισθῶν, καὶ

στ) ἡ ἐπάρκεια κεφαλαίων.

α) Εἰς τὴν δευτέραν παράγραφον τοῦ πρώτου κεφαλαίου καὶ ὑπὸ στοιχεῖον δ ἐξεθέσαμεν διὰ μακρῶν τὰ μειονεκτήματα ἐκ τῆς ἀκόπου δημιουργίας καὶ ἐκ τῆς ἀντιοικονομικῆς διαθέσεως ἐκείνων ἐκ τῶν διαφορικῶν κερδῶν, τὰ ὅποια ἀκριβῶς ὀφείλονται εἰς τὴν ὕψωσιν τῶν τιμῶν. Ἐν αὐταῖς διατηρηθοῦν σταθεραί, δὲν θὰ ἐκλείψουν βεβαίως τὰ ἄλλα διαφορικὰ κέρδη τὰ δημιουργούμενα ἀπὸ τὴν καλυτέραν ὀργάνωσιν, εὐνοϊκωτέραν θέσιν, πληρεστέραν ἐφαρμογὴν τῶν πορισμάτων τῆς τεχνικῆς προόδου καὶ ἄλλους ἀναλόγους παράγοντας, καὶ τὰ ὅποια εἶναι ἀναπόφευκτα εἰς μίαν δυναμικὴν οἰκονομίαν.

Ἡ άποφυγή μιᾶς σημαντικῆς κατηγορίας διαφορικῶν κερδῶν και μάλιστα τελείως άδικαιολογήτων εἶναι άσυγκρίτως προτιμότερα τῆς έκ τῶν ύστέρων άπορροφήσεως των δι' αύξήσεως τῶν φόρων ἢ τῶν τιμῶν τῶν άγαθῶν τῶν προμηθευομένων εἰς τοὺς δικαιούχους των ύπὸ τοῦ κράτους ἢ διὰ λογαριασμὸν αὐτοῦ. Τὸ σχετικὸν πλεονέκτημα εἶναι άρκετὸν διὰ νὰ δικαιολογήσῃ ὅλας τὰς δυσχερείας, τῶν ὁποίων ἡ ύπερπήδησις άπαιτεῖται πρὸς έξασφάλισιν τῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους άπασχολήσεως. Ἐνίοτε ἡ σχετικὴ προσπάθεια πρέπει νὰ προχωρήσῃ ἔτι μᾶλλον πρὸς έξουδετέρωσιν και τῶν διαφορικῶν κερδῶν, ἅτινα ὀφείλονται εἰς τὴν συνεχῆ και πλήρη έκμετάλλευσιν τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς παραγωγῆς, ἃν αὐταὶ ἐργάζονται μὲ κατιούσας δαπάνας παραγωγῆς. Εἰς τὴν τελευταίαν ὁμως περίπτωσιν ἡ έξουδετέρωσις δὲν πρέπει νὰ εἶναι πλήρης, έκ φόβου μὴ τυχὸν άποθαρρυνθῆ ἡ προσπάθεια μειώσεως τῶν δαπανῶν παραγωγῆς και ἐπιταχύνσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι πάντοτε συμφέρουσα ἀπὸ άπόψεως ἐθνικῆς οἰκονομίας.

β) Ἡ ἐπιμελεστέρα ἐκτίμησις τῶν μελλουσῶν άναγκῶν, ὡσάκις πρόκειται νὰ άποφασισθῆ ἡ ἐκτέλεσις νέων ἐπενδύσεων, άποτελεῖ τὸ δεύτερον πλεονέκτημα έκ τῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους άπασχολήσεως. Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν, ἥτις, κατὰ τὰ άμέσως άνωτέρω έκτεθέντα, περιορίζει και δυσχεραίνει τὴν δημιουργίαν διαφορικῶν κερδῶν, προσδίδει εἰς τὴν ὅλην οἰκονομικὴν κατάστασιν και εἰδικῶς εἰς τὰς περί τοῦ μέλλοντος προβλέψεις μεγαλύτεραν άσφάλειαν και μεγαλειότεραν εὐχέρειαν ἐκτιμῆσεως. Κατὰ ταῦτα ἐπενδύσεις τῶν ὁποίων ἡ ἱκανοποιητικὴ ἀπόδοσις προϋποθέτει συνέχισιν τῆς άνόδου τῶν τιμῶν ἐν συνδυασμῷ πρὸς κερδοσκοπίαν δὲν άποφασίζονται ἐπὶ σταθερότητος τῶν τιμῶν, ἥτις ὑποτίθεται ὅτι θὰ συνεχισθῆ, ἰδίᾳ ἃν ἐσημειώθῃ ἐπὶ μακρὸν προηγουμένως. Ἐπὶ πλέον ἡ κατάστασις αὐτὴ περιορίζει και τοὺς κινδύνους πτώσεως τῶν τιμῶν, και δημιουργεῖ ἀκόμη περισσοτέρας πιθανότητας περί τοῦ ἐπιτυχοῦς ἐκάστοτε καθορισμοῦ τῶν ἐκτελεστέων ἐπενδύσεων.

Δεδομένου ὅτι ἐνταῦθα δὲν προϋποθέτομεν σταθερότητα τῶν τιμῶν τῶν καθ' ἕκαστον άγαθῶν ἀλλὰ τοῦ ὅλου ἐπιπέδου των, ὡς αὐτὴ άντικατοπτρίζεται εἰς τοὺς τιμαριθμούς, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ άποκλεισθῆ κατὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ἐκτελεστέων ἐκάστοτε ἐπενδύσεων οἱαδήποτε αύξησις ἢ μείωσις τῆς τιμῆς τοῦ περί οὗ ἐκάστοτε πρόκειται άγαθοῦ εἴτε συνεπείᾳ μεταβολῆς τῆς ζητήσεως (2), εἴτε συ-

2. Μεταβολὴ τῶν συνηθειῶν, τῶν προτιμήσεων και τῆς αγοραστικῆς δυ-

νεπεία προσφορᾶς ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἢ ἐκ μὴ προβλεφθέντων παραγωγῶν ἢ ἀποθεμάτων εἴτε συνεπείᾳ μεταβολῆς τῶν μεθόδων παραγωγῆς, εἴτε συνεπείᾳ ἐμφανίσεως γεγονότων καθιστώντων τὰς τιμὰς ἀνιούσας ἢ κατιούσας. Δὲν πρέπει μόνον νὰ ὑποτεθῆ ὅτι ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως ἐξαφανίζει ὅλους τοὺς κινδύνους τῶν νέων ἐπενδύσεων καὶ ὅτι συνεπῶς αὐταὶ δύνανται νὰ ἀποφασίζονται μηχανικῶς. Ἀντιθέτως ἀποκλείονται ἐπενδύσεις, αἵτινες ἐπὶ ὑψώσεως τῶν τιμῶν ἀποφασίζονται μὲ τὴν προσδοκίαν ὑπερβολικῶν κερδῶν καὶ μὲ τὴν τόλμην, ἣτις χαρακτηρίζει τὴν χρησιμοποίησιν κερδῶν ἀκόπως ἢ τυχαίως κτηθέντων.

γ) Ἡ κατὰ τὰ ἀμέσως ἀνωτέρω ἐπιμελῆς ἐπιλογή τῶν προτιμητέων ἐπενδύσεων ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὴν ἀποφυγὴν ὑψώσεως τῶν τιμῶν περιορίζει τοὺς λόγους ἕνεκα τῶν ὁποίων τὰ καθ' ἕκαστον ὑποκείμενα τοῦ οἰκονομικοῦ βίου θὰ ἀποβλέψουν εἰς δεδομένην στιγμήν μετὰ δυσπιστίας εἰς τὸ μέλλον τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ θὰ θεωρήσουν ἐνδεδειγμένην τὴν διακοπὴν ἢ τοῦλάχιστον τὸν σημαντικὸν περιορισμὸν τῶν ἐπενδύσεων των, τῶν ἀγορῶν τῶν ἀγαθῶν, καταναλωτικῶν ἢ παραγωγικῶν καὶ τῶν παραγγελιῶν των. Κατὰ ταῦτα τρίτον πλεονέκτημα ἐκ τῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν εἶναι ἡ μὴ ἐμφάνισις τῆς ἀπαισιοδοξίας πρὸς τὸ μέλλον, ἣτις συνεπάγεται τὴν βαθμιαίαν παράλυσιν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος, τὸν ἀποθησαυρισμὸν καὶ τὴν ἀναβολὴν οἰασδήποτε ἐνεργείας κάπως ἐπιδεκτικῆς καθυστερήσεως, ὡς αὐταὶ λεπτομερῶς ἀνελύθησαν εἰς τὴν δευτέραν παράγραφον τοῦ προηγουμένου κεφαλαίου ὑπὸ στοιχεῖόν στ.

Εἶναι γεγονὸς ὅτι αἱ δυσμενεῖς συνέπειαι τοῦ ἀποθησαυρισμοῦ δύνανται νὰ ἐξουδετερωθοῦν χάρις εἰς τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἂν αὐτὴ εἶναι ἀπηλλαγμένη τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ διάρθρωσις τῆς σχετικῆς οἰκονομίας καὶ τὸ καθεστῶς τῶν μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς οἰκονομικῶν σχέσεων ἐπιτρέπουν αὐτὴν τὴν ἐξουδετέρωσιν. Τὸ ἀβέβαιον τῆς ἐξουδετερώσεως αὐτῆς καὶ αἱ προϋποθέσεις τῆς καθιστοῦν σαφὲς πῶσον σπουδαῖον πλεονέκτημα τῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν ἀποτελεῖ ἡ ἀποφυγὴ τῆς δημιουργίας ἀπαισιοδοξίας διὰ τὸ μέλλον ἰδίᾳ εἰς τοὺς λαοὺς τοὺς ἐπιρρεπεῖς εἰς ταχείας καὶ ἀδίκαιολογήτους μεταβολὰς σκέψεων ὡς πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως. Ἡ σπουδαιότης τοῦ πλεονεκτήματος αὐτοῦ δὲν ἀνατρέπεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι γνω-

νάμεως τῶν καταναλωτῶν καὶ δημιουργία νέων ὑποκαταστάτων παίζουσι ἐδῶ σημαντικὸν ρόλον.

στή εἶναι ἡ δυνατότης ἀντιδράσεως διὰ τῆς ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων χρηματοδοτουμένων ὑπὸ τῆς ἐκδοτικῆς τραπεζῆς ἢ διὰ κινητοποιήσεως νομισματικῶν μονάδων προηγουμένως ἀποθησαυριζομένων.

δ) Τὸ τέταρτον πλεονέκτημα ἐκ τῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως ἀποτελεῖ ἡ δυνατότης ἐπιτυχοῦς ἀνταγωνισμοῦ τῶν ξένων παραγωγῶν προηγουμένως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν καθ' ἕκαστον παραγωγῶν ἀλλ' ὄχι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἡ διατήρησις τῆς ἀνταγωνιστικῆς ἰκανότητος μετὰ τῶν ξένων παραγωγῶν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀλλὰ πρὸ παντὸς εἰς τὰς ξένας ἀγορὰς εἶναι δευτερεύουσα ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως. Ἡ κατάστασις ὅμως μεταβάλλεται, μόλις ἐκδηλωθῇ οἰκονομικὴ ὑφεσις. Ἡ θεραπεία εἶναι τότε δυνατὴ σχετικῶς εὐχερῶς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἀμέσων κυβερνητικῶν μέτρων ὄχι ὅμως εἰς τὰς ἀλλοδαπὰς ἀγορὰς, ὅπου ἀπαιτεῖται νὰ καταβληθῇ ἰδιαιτέρα προσπάθεια ἐν συνδυασμῷ μὲ μεγάλας θυσίας.

Ἡ ἀποφυγὴ τῶν δυσχερειῶν τῆν ἀναπροσαρμογῆς καὶ ἡ ἀνάγκη διατηρήσεως τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὰς ξένας ἀγορὰς ἀποδεικνύουν ποῖαν σημαντικὴν ὑπηρεσίαν προσέφερον ἀπὸ αὐτῆς τῆς πλευρᾶς ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως, παρὰ τὸ γεγονόςς ὅτι οὕτω δὲν ἐπέρχεται βελτίωσις τῆς σχέσεως ἀνταλλαγῆς μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς. Αὕτη ὅμως ὡς γνωστὸν προϋποθέτει στασιμότητα τῶν τιμῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ ἐλαστικότητα τῆς ζητήσεως μικροτέραν τῆς μονάδος τῶν ἀγαθῶν τῆς περὶ ἧς πρόκειται οἰκονομίας εἰς τὸν ἕξω κόσμον.

Εἰς τὴν σταθερότητα τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως συντελεῖ σημαντικῶς ὁ ἀνταγωνισμὸς ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἐφ' ὅσον τὰ ἐκεῖ παραγόμενα ἀγαθὰ προσφέρονται εἰς τιμὰς καλυπτούσας τὰς δαπάνας τῶν παραγωγῆς⁽³⁾. Τοιοῦτοτρόπως οἱ παραγωγοὶ εἰς τὴν ἡμεδαπὴν ἀναγκάζονται νὰ συμπιέζουν τὰς δαπάνας παραγωγῆς τῶν καὶ νὰ ἐφαρμόζουν τὰς ἐκάστοτε ἐξευρισκομένας νέας μεθόδους παραγωγῆς, τὸ ὁποῖον ἴσως θὰ παρέλειπον ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως καὶ ὑπὸ προστασίαν τῶν ἀμέσων κυβερνητικῶν μέτρων εἰς τὴν σφαῖραν τῶν διεθνῶν οἰκονομικῶν σχέσεων.

ε) Ἡ ἀποφυγὴ ἀδικιῶν εἰς βάρος τῶν ἐχόντων σταθερὰς ἀπολαβὰς ἀποτελεῖ τὸ πέμπτον πλεονέκτημα τῆς σταθερότητος τῶν τι-

3. Δηλαδή δὲν γίνεται dumping.

μῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως. Χάρις εἰς αὐτὴν ἀποφεύγεται ἡ ἀνάγκη τῆς συνεχοῦς ἀναπροσαρμογῆς τῶν σταθερῶν ἀπολαυῶν καὶ ἡ ζημία ἐκ τῆς ἐπιβραδύνσεως ἢ ἐκ τῆς διακοπῆς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος λόγῳ διαφωνιῶν περὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπιβλητέας βελτιώσεως, αἵτινες συχνὰ ἐκποῦν εἰς ἀπεργίας.

Οἱ ἐργοδοταὶ ἐκτὸς τῶν πλεονεκτημάτων τῆς συνεχοῦς καὶ πλήρους ἀπασχολήσεως τῶν καὶ τῶν κανονικῶν τῶν κερδῶν ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ τὰ ἐπαυξήσουν διὰ τῆς τεχνικῆς προόδου, ἣτις παντοιοτρόπως ἐνισχύεται ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς τῶν θέσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς ἐξασφάλισιν ἰ. περιθωρίων ἐν περιπτώσει δυσμενοῦς τινος μεταβολῆς. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἂν ἡ μείωσις τῶν δαπανῶν παραγωγῆς εἶναι πολὺ σημαντικὴ, ἀπαιτεῖται μείωσις τῶν τιμῶν ἢ αὔξεσις τῶν ἀμοιβῶν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς πρὸς ἀποφυγὴν δημιουργίας τῶν γεγονότων, ἅτινα ὠδήγησαν εἰς τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν τῶν ἐτῶν 1929—33, χωρὶς κἂν νὰ προηγηθῇ αὔξεσις τῶν τιμῶν.

στ) Τέλος ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως ἐπιτρέπει τὴν συνέχισιν τῆς, χωρὶς νὰ καθίσταται ἀναγκαία ἡ αὔξις τῶν κεφαλαίων, ὅπως, κατὰ τὰ εἰς τὴν δευτέραν παράγραφον τοῦ προηγουμένου κεφαλαίου ἐκτεθέντα, συμβαίνει, ὅταν ὑψώνωνται αἱ τιμαί. Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν κεφαλαίων καὶ ἡ δημιουργία νέων ὑπὸ τῆς ἐκδοτικῆς τραπέζης ἢ ἡ ἐπιτυχὴς προσπάθεια κινητοποιήσεως νομισματικῶν μονάδων πρότερον ἀποθησαυριζομένων δὲν συνεπάγονται αὔξεσιν τῶν τιμῶν, ἐφ' ὅσον αὐξάνει τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα. Ὅταν ὁμως ἐπιτευχθῇ ἡ πλήρης ἀπασχόλησις, καὶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἀποκλείεται ἡ περαιτέρω αὔξις του, ἐκτὸς ἂν ἐπιτευχθῇ τεχνικὴ πρόοδος, ἡ αὔξις τῶν κεφαλαίων συνεπάγεται τὴν τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τῶν ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου καὶ τῶν τιμῶν μὲ τὰ εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον ἐκτεθέντα μειονεκτήματα. Αὐτὴ δὲν δύναται νὰ ἐξουδετερωθῇ παρὰ δι' ἐνισχύσεως τῆς ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσαγωγῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ὁμως πρέπει νὰ πληρωθοῦν ὠρισμένοι προὑποθέσεις ὡς πρὸς τὸ καθεστῶς τῶν μετὰ ταύτης οἰκονομικῶν σχέσεων, ὡς πρὸς τὴν ἐκεῖ ἐφαρμοζομένην οἰκονομικὴν πολιτικὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν ἀντιστοίχων μέσων πληρωμῆς.

§ 2. *Τὰ μειονεκτήματα.*—Τὸ συμπέρασμα τῆς προηγουμένης παραγράφου ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ προκύψαντα εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον περὶ τῶν μειονεκτημάτων τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν ἐπὶ πλή.

ρους άπασχολήσεως είναι ότι ή σταθερότης των τιμών καθιστά δυνατήν τήν έξουδετέρωσιν των ή τουλάχιστον τήν σημαντικήν αύτων μείωσιν. Πριν ή όμως άποδεχθώμεν ότι ή σταθερότης των τιμών επί πλήρους άπασχολήσεως είναι προτιμοτέρα της ύψώσεως των πρέπει να έξετάσωμεν μή τυχόν έκτός των αξιολόγων πλεονεκτημάτων της σταθερότητος των τιμών επί πλήρους άπασχολήσεως υπάρχουν και μειονεκτήματα. Έκ της έκτάσεως και έκ του άριθμού αύτων έν συνδυασμῶ και προς τας συνεπειας των θα έξαρτηθῆ ή τελική κρίσις επί του ως άνω προβλήματος. (4)

Τα μειονεκτήματα της πλήρους άπασχολήσεως με σταθερότητα των τιμών είναι τα κάτωθι.

α) ή μή χρησιμοποίησις όλων των διαθεσίμων συντελεστών της παραγωγής, έκτός αν ληφθοῦν ώρισμένα μέτρα,

β) παραγωγή και προσφορά μικροτέρα της μεγίστης δυνατής, έκτός αν ληφθοῦν ώρισμένα μέτρα,

γ) έλλειψις αύτομάτως ένεργούντων περιορισμών της ζητήσεως και συνέπως άνάγκη έπιβολής ποσοστώσεων,

δ) μή βελτίωσις της σχέσεως ανταλλαγής με την άλλοδαπήν.

α) Η χρησιμοποίησις όλων των διαθεσίμων συντελεστών της παραγωγής επί πλήρους άπασχολήσεως είναι αύτονόητος, διότι άκριβώς έγκείται εις τήν φύσιν της. Έν τούτοις αύτή έπιτυγχάνεται εύχερέστερον, όταν ύψοῦνται αί τιμαί, ένῶ αν αύται παραμένουν σταθεραί ή χρησιμοποίησις των δέν είναι συμφέρουσα προκειμένου περι των δαπανηροτέρων έξ αύτων. Διά να γίνεται όμως λόγος περι πλήρους άπασχολήσεως σημαίνει ότι και αύτή έπετεύχθη, είτε διότι οί ιδιοκτῆται της έδέχθησαν ή ύπεχρεώθησαν να έργασθοῦν, χωρίς να καλύπτουν τας δαπάνας της παραγωγής, και τότε ή συνέχισις της έξαρτάται έκ του ὄγκου των προς άπώλειαν διαθεσίμων κεφαλαίων των περι ὧν έκάστοτε πρόκειται ύποκειμένων του οίκονομικοῦ βίου έν συνδυασμῶ και προς τήν ζημίαν κατά παραγομένην μονάδα και προς τόν ὄγκον της παραγωγής, είτε διότι τὸ σύνολον των παραγωγῶν του περι οὔ έκάστοτε πρόκειται άγαθοῦ ή γενικῶς ὄλοι οί παραγωγοί ή τὸ δημόσιον ταμεῖον ως έκπρόσωπος του συνόλου έπωμίζονται τήν σχετικήν δαπάνην. Και εις τήν δευτέραν αύτήν περιπτώσιν ή λύσις δέν δύναται παρά να είναι προσωρινή, και εφαρμόζεται κυρίως προς αντιμετώπισιν έκτάκτων ή παροδικῶν άναγκῶν.

Η χρηματοδότησις των παραγόντων υπό τους δυσμενεστερους

4. Ητις και θα έξαχθῆ εις τόν Έπίλογον.

δρους ἐκ μέρους τῶν ἐπιτυγχανόντων μικροτέραν δαπάνην παραγωγῆς ἢ ἐκ μέρους τοῦ δημοσίου ταμείου ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω ιδιότητά του φαίνεται ἐκ πρώτης ἀπόψεως ἀντιοικονομική, διότι ἀποθαρρύνει τὴν προσπάθειαν τῶν καθ' ἕκαστον ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου νὰ ἐφαρμόζουν τὴν βασικὴν οἰκονομικὴν ἀρχὴν καὶ νὰ περιορίζουν εἰς τὸ ἐλάχιστον τὴν δαπάνην παραγωγῆς τῶν ἀκριβῶς πρὸς ἀποφυγὴν ζημίας ἢ πρὸς αὔξησιν τοῦ κέρδους. Αὐτὸς εἶναι ἄλλως τε ὁ λόγος τῆς καταπολεμήσεως τοῦ μέτρου ὑπὸ τῶν κλασσικῶν καὶ ὑπὸ τῶν νεοκλασσικῶν οἰκονομολόγων. Ὅταν ὅμως ἡ μείωσις τῆς δαπάνης παραγωγῆς θεωρεῖται μὲ τὰς ἐκάστοτε ὑπαρχούσας γνώσεις καὶ δυνατότητας ἀκατόρθωτος, ὅταν ἡ πλήρης ἀπασχόλησις θεωρεῖται ἀπαραίτητος, καὶ ὅταν τὰ σοβαρὰ μειονεκτήματα τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν χαρακτηρίζονται ὡς τὸ μεγαλείτερον κακόν, ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν χρηματοδότησιν τῶν παραγόντων ὑπὸ τοὺς δυσμενεστέρους ὄρους θεωρεῖται σκόπιμος καὶ ἐνίοτε ἐπιβεβλημένη. Τοῦτο συμβαίνει ἰδίᾳ εἰς πολέμους, ὅταν τὸ μέγιστον τμήμα τῆς παραγωγῆς ἀπορροφᾶται διὰ τὴν ἱκανοποίησιν κρατικῶν ἀναγκῶν. Τὰ τεχνικὰ μέσα τῆς τοιαύτης ἐπιχορηγήσεως καὶ τῆς ἀποφυγῆς οἰασδῆποτε καταχρήσεως ἐξέρχονται τοῦ πλαισίου τῆς παρούσης μελέτης. Θὰ εἶναι μόνον ἀρκετὸν νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπιμελημένης καὶ συστηματικῆς καταστρώσεως τοῦ σχετικοῦ σχεδίου καὶ ἐκ τῆς συστηματικῆς ἐφαρμογῆς του πρὸς ἀποφυγὴν ἀντιφάσεων, καθυστερήσεων καὶ προχειρολογιῶν, αἱ ὁποῖαι τόσον συνετέλεσαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀβασίμου ἀντιλήψεως ὅτι εἶναι ἀνεφάρμοστος καὶ ἀπλῶς ἀποκυήματα θεωρητικῆς σκέψεως μακρὰν πάσης πραγματικότητος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων καταφαίνεται ὅτι τὸ πρῶτον μειονέκτημα τῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως περιορίζεται οὐσιαστικῶς εἰς τὴν ἐξάρτησιν τῆς ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ὀρισμένων μέτρων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπιτρέψουν εἰς τοὺς ἔχοντας δαπάνην παραγωγῆς μὴ καλυπτομένην ἀπὸ τὴν τρέχουσαν καὶ ἀναγκαστικῶς διατηρουμένην τιμὴν νὰ παράγουν.

β) Εἰς τὸ προηγούμενον ἐδάφιον κατεδείχθη ὅτι ἐπὶ σταθερότητος τῶν τιμῶν ἡ πλήρης ἀπασχόλησις ἐπιτυγχάνεται κατόπιν τῆς ἐφαρμογῆς ὀρισμένων μέτρων, καὶ συνεπῶς ἡ παραγωγή εἶναι μικρότερα τῆς μεγίστης δυνατῆς μέχρι τῆς ἀποδόσεως αὐτῶν. Ἐν τούτοις ἡ προσφορὰ δὲν ἐμφανίζει μόνον αὐτὴν τὴν διαφορὰν ἐν σχέσει πρὸς τὴν μεγίστην δυνατὴν. Πράγματι ἐφ' ὅσον αἱ τιμαὶ εἶναι σταθεραί, δὲν προτρέπονται εἰς προσφορὰν τῶν ἀποθεμάτων τοῦ

περί ου έκάστοτε πρόκειται άγαθοϋ εκείνοι οι όποιοι προβαίνουν εις αυτήν υπό την επίδρασιν της ύψώσεως των τιμών, ώς δια μακρών έξετέθη εις τό έδάφιον β της πρώτης παραγράφου του πρώτου κεφαλαίου. Επίσης ή έκ της άλλοδαπής είσαγωγή έμφανίζεται όλιγώτερον συμφέρουσα ή επί ύψώσεως των τιμών, και προϋποθέτει πάντως ότι τό καθεστώς των μετά της άλλοδαπής οίκονομικών σχέσεων την καθιστά δυνατήν.

Κατά ταϋτα τό δεύτερον μειονέκτημα της σταθερότητος των τιμών επί πλήρους άπασχολήσεως είναι ή μείωσις της προσφορᾶς όχι μόνον κατά την ποσότητα την όφειλομένην εις την βραδυτέραν έπίτευξιν της πλήρους άπασχολήσεως, δηλαδή μέχρις ότου τά ληφθέντα μέτρα άποδώσουν αλλά και συνεπεία της μη προσφορᾶς ίδιωτικών, κατά τό μάλλον ή ήττον μικρών άποθεμάτων, των όποιών τό άθροισμα δύναται να είναι σημαντικό, και συνεπεία της μη διευκολύνσεως της είσαγωγής. Όπως όμως είναι δυνατόν να έπιτευχθῆ δια καταλλήλων μέτρων ή εκμετάλλευσις των έγκαταστάσεων παραγωγής, των όποιών ή δαπάνη κατά παραγομένην μονάδα δέν καλύπτεται υπό της άγοραίας τιμής, έπιτυγχάνεται δι' άλλων μέτρων ή κινητοποιήσις των ίδιωτικών άποθεμάτων και ή επέκτασις της είσαγωγής. Τά μέτρα αυτά είναι καθαρώς οίκονομικά και έξωοικονομικά, τά όποια και δέν πρόκειται να μελετηθοϋν έδω⁵. Μεταξύ των καθαρών οίκονομικών μέτρων δυνάμεθα να αναφέρωμεν την συγκέντρωσιν υπό του δημοσίου με τιμήν άνωτέραν της άγοραίας και με κάλυψιν της διαφορᾶς δια των κρατικών προσόδων εις τρόπον ώστε τά οϋτω συγκεντρούμενα άγαθά να πωλοϋνται κατόπιν εις την καθορισθεϊσαν τιμήν, την έκ της άλλοδαπής είσαγωγήν των υπό του δημοσίου και την διάθεσιν των κατά τον αυτόν ως άνω τρόπον και τέλος την έπιχορήγησιν των είσαγωγέων εις τρόπον ώστε να δύνανται να τά διαθέσουν έντός των όρίων των καθωρισμένων τιμών.

Προκύπτει όθεν ότι ή μείωσις της παραγωγής και της προσφορᾶς καταπολεμείται έν τῷ μέτρῳ του δυνατοϋ δια της εις ώρισμένης δοσοληψίας ύψώσεως των τιμών, ήτις δύναται να προκαλέση γενικήν ύψωσιν των τιμών, αν γίνεται εις μεγάλην κλίμακα, και αν έπηρεάζη εις σημαντικό βαθμόν την δλην οίκονομικήν δραστηριότητα. Πρέπει άλλωστε να προστεθῆ ότι ή κατ' αυτόν τον τρόπον άποφυγή της μειώσεως της προσφορᾶς προϋποθέτει την έφαρμογήν

5. Τοιαϋτα είναι ή προτροπή των κατόχων ή των είσαγωγέων όπως τά προσφέρουν εις την καθορισθεϊσαν τιμήν δια να έκπληρώσουν τό πατριωτικόν των καθήκον ή όπως τους έκφρασθῆ δημοσίᾳ ή εύγνωμοσύνη.

ἄνευ παρελκύσεων ἑνὸς ἐπιμελῶς καταστρωθέντος σχεδίου ἐκ μέ-
ρους τῶν ἀρμοδίων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν.

γ) Ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν ἀποκλείει τὸν αὐτόματον περιο-
ρισμὸν τῆς ζητήσεως διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τῶν τιμῶν, ὅπως ἐπιτυγχά-
νεται διὰ τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν, καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ τρίτον μειο-
νέκτημα τῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως.
Ὁ αὐτόματος περιορισμὸς τῆς ζητήσεως συνοδεύεται, κατὰ τὰ εἰς τὸ
προηγούμενον κεφάλαιον ἐκτεθέντα, ἀπὸ κοινωνικᾶς ἀδικίας, διότι
πολὺ συχνὰ τὰ ὑποκείμενα τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, τὰ ὁποῖα περισσό-
τερον τῶν ἄλλων χρειάζονται τὰ περι ὧν πρόκειται ἀγαθὰ εἴτε πρὸς
ἱκανοποίησιν ἰδίων ζωτικῶν ἀναγκῶν, εἴτε πρὸς διατήρησιν ἐν λει-
τουργίᾳ ἐγκαταστάσεων κοινωνικῶς χρησίμων, στεροῦνται ἐπαρκoῦς
ἀγοραστικῆς δυνάμεως πρὸς ἀπόκτησιν τῶν. Ἀντιθέτως αὐτῇ ὑπάρ-
χει προκειμένου νὰ ἱκανοποιηθοῦν ὀλιγώτερον ζωτικαὶ ἀνάγκαι. Ἐξ
ἄλλου πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι ἡ βαθμολογία τῶν ἀναγκῶν ἐξέρχε-
ται τοῦ πλαισίου τῆς κοινωνικῆς οἰκονομικῆς.

Ἐφ' ὅσον ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν ἀποκλείει τὸν αὐτόματον
περιορισμὸν τῆς ζητήσεως, τοῦλάχιστον τῶν ἀγαθῶν μὲ ἐλαστικότητα
ζητήσεως ἴσην πρὸς τὴν μονάδα ἢ μεγαλειτέραν τῆς, δημιουργεῖται
τὸ πρόβλημα πῶς θὰ ἀνταποκριθῇ ἡ προσφορά, ἥτις, ἀφ' ἧς ἐπετεύ-
χθη πλήρης ἀπασχόλησις, δὲν δύναται πλέον νὰ αὐξήσῃ, εἰς τὴν
ζήτησιν. Ἡ ἔκτασις τοῦ προβλήματος ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἐκάστοτε
σημειουμένων περιστατικῶν, καὶ ἡ λύσις τοῦ ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ
καθορισμοῦ τῆς σειρᾶς καὶ τοῦ βαθμοῦ ἱκανοποιήσεως τῶν διαφό-
ρων ἀναγκῶν. Πρόκειται περὶ ἐνεργείας κρατικῆς ὑπαγορευομένης
ἀπὸ πολιτικὰ κίνητρα καὶ ἀποβλεπούσης πρὸ παντὸς εἰς τὴν ἀποφυ-
γὴν τῶν κοινωνικῶν ἀδικιῶν τῶν ἐπερχομένων ἐπὶ αὐτομάτου περιο-
ρισμοῦ τῆς ζητήσεως. Συνήθως ἐπιβάλλονται ποσοτώσεις, δηλαδὴ
καθορίζεται τὸ ἀνώτατον ὄριον καταναλώσεως κατ' ἀξίαν ἢ κατ'
ὄγκον ἐκάστου ὑποκειμένου τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, ἀνεξαρτήτως τοῦ
ἂν εἶναι ἢ ὄχι παραγωγός (6).

Ἡ ἐπιτυχία τῶν ποσοτώσεων προϋποθέτει ἀρτιωτάτην κρατι-
κὴν ὀργάνωσιν καὶ καθορισμὸν τῶν καταναλωτέων ποσοτήτων κατὰ
τρόπον ἐπιτρέποντα τὴν ἱκανοποίησιν τῶν περι ὧν ἐκάστοτε πρόκει-
ται ἀναγκῶν εἴτε εἰς τὴν κατανάλωσιν εἴτε εἰς τὴν παραγωγὴν.

6. Αὐτὸ ἔχει ἰδιάζουσαν σημασίαν ἐπὶ τῶν γεωργικῶν προϊόντων διὰ
νὰ ἀποφευχθῇ προνομιακὴ θέσις τῶν παραγωγῶν τῶν ἀπέναντι τῶν κατοίκων

Έπίσης πρέπει νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ δυνατότης τῆς χρησιμοποιοῦσεως ὑποκαταστάτων διὰ τὴν ἱκανοποίησιν ὠρισμένων μόνον ἀναγκῶν, διὰ τὴν ὁποῖαν πρέπει νά διατίθενται συνεπῶς ὀλιγώτερα ἀγαθά, ἐκείνων τὰ ὁποῖα θὰ διετίθεντο, ἂν δὲν ὑπῆρχον τὰ ὑποκατάστατα.

Ἡ ἀπλή νῦξις περὶ τῶν δυσχερειῶν τῆς προσαρμογῆς τῆς προσφορᾶς εἰς τὴν ζήτησιν ἐλλείπει τοῦ αὐτομάτου περιορισμοῦ τῆς διὰ τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν δεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ σοβαροῦ μειονεκτημάτος τῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως. Εἶναι δυνατόν νά προστεθῆ ὅτι ἡ ἀνεπιτυχῆς ἀντιμετώπισις τοῦ προβλήματος αὐτοῦ καὶ ἡ ὑποτίμησις τῶν δυσχερειῶν τῆς εἶναι ἀρκετῆ διὰ νά καταστήσῃ ἀναπότρεπτον τὴν ὑψωσιν τῶν τιμῶν καὶ διὰ νά ἐπιβάλλῃ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς πολιτικῆς τῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως.

δ) Τέλος ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως ἀποκλείει τὴν βελτίωσιν τῆς σχέσεως ἀνταλλαγῆς μὲ τὸν ἔξω κόσμον, ἐκτός ἂν σημειωθῆ ἐκεῖ πτώσις τῶν τιμῶν, ὅπερ εἶναι μᾶλλον ἀπίθανον. (1) Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποκλείονται μὲν τὰ πλεονεκτημάτα ἐκ τῆς βελτιώσεως τῆς σχέσεως ἀνταλλαγῆς, ἥτις ἐπιτυγχάνεται μόνον, ἂν πληροῦνται καὶ αἱ εἰς τὴν πρώτην παράγραφον τοῦ πρώτου κεφαλαίου ἐκτεθεῖσαι προϋποθέσεις, ἀλλὰ συγχρόνως διατηρεῖται ἡ ἀνταγωνιστικὴ ἱκανότης μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς, καὶ αὐτὸ ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, ὅταν θὰ τελειώσῃ ἡ πλήρης ἀπασχολήσις. Βεβαίως δυνατόν εἶναι νά ἐπιτευχθῆ ἡ βελτίωσις τῆς σχέσεως ἀνταλλαγῆς μὲ τὴν ἀλλοδαπὴν, ἔστω καὶ ἂν αἱ τιμαί εἶναι σταθεραὶ διὰ τῆς ἐξαρτήσεως τῆς ἀδείας ἐξαγωγῆς ἐκ τῆς καταβολῆς ἑνὸς εἰδικοῦ προσθέτου τέλους, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀπαίτησιν αὐτὴν δὲν θὰ συμμορφωθοῦν οἱ ἀλλοδαποὶ ἀγορασταί, παρὰ ἐὰν ἀποκλείεται ἡ ἀλλαχοῦ ἐξεύρεσις τῶν ἀναγκαιούντων ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐπιβαρύνονται.

Δὲν δύναται λοιπὸν νά ὑποστηριχθῆ ὅτι ἡ μὴ μεταβολὴ τῆς

τῶν πόλεων, ἀλλὰ συνδέεται μὲ ἐξαιρετικὰς δυσχερείας ἐλέγχου προκειμένου νά ἀποφευχθοῦν καταστρατηγήσεις.

7. Ἄν ἡ πλήρης ἀπασχολήσις ἐπιτευχθῆ εἰς μίαν μικρὰν οἰκονομίαν ἢ εἰς μίαν μεγάλην οἰκονομίαν μὲ ἀσημάντως οἰκονομικὰς σχέσεις μὲ τὴν ἀλλοδαπὴν, εἶναι δυνατόν ἐκεῖ νά ἐπικρατῆ ὕφεσις. Τοῦτο παρατηρήθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παγκοσμίου οἰκονομικῆς κρίσεως τῶν ἐτῶν 1929—33, ὅτε εἰς τὴν Ἑνωσιν τῶν σοβιετικῶν σοσιαλιστικῶν δημοκρατιῶν ἡ ἀπασχολήσις ἦτο πλήρης.

σχέσεως ανταλλαγής αποτελεί σημαντικό μειονέκτημα της σταθερότητας των τιμών επί πλήρους απασχολήσεως. ούτε ότι δύναται να συγκριθῆι πρὸς τὸ μειονέκτημα ἐκ τῶν δυσχερειῶν τῆς ἰσοσκελίσεως τῆς προσφορᾶς πρὸς τὴν ζήτησιν διὰ τῶν ποσοστῶσεων.

Ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῶν μειονεκτημάτων τῆς σταθερότητας των τιμών ἐπί πλήρους απασχολήσεως προκύπτει ὅτι αὐτὰ εὐχερῶς ἐξουδετεροῦνται διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ὠρισμένων μέτρων κρατικῶν, ἐφ' ὅσον ἀποτελοῦν καλῶς μελετημένον καὶ ἰσορροπημένον σύνολον, καὶ ὅτι σημαντικὰς δυσχερείας παρουσιάζει μόνον ἡ ἰσοσκέλισις τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζήτησεως διὰ τῶν ποσοστῶσεων, ὡς διεξοδικῶς ἀνεπτύχθη ἀνωτέρω εἰς τὸ ἐδάφιον γ'. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ συνδυαζόμενον μὲ τὰ πλεονεκτήματα τῆς σταθερότητας των τιμών ἐπί πλήρους απασχολήσεως, ὡς αὐτὰ ἀνελύθησαν εἰς τὴν πρώτην παράγραφον τοῦ παρόντος κεφαλαίου, καὶ τὰ ὅποια δύνανται νὰ συγκεφαλαιωθοῦν εἰς τὸ ὅτι ἐξουδετερώνουν εἰς σημαντικό βαθμὸν τὰ μειονεκτήματα ἐκ τῆς ὑψώσεως των τιμών ἐπί πλήρους απασχολήσεως, ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ σταθερότης των τιμών εἶναι προτιμότερα τῆς ὑψώσεως των ἐπί πλήρους απασχολήσεως.

Ἡ ἀπαρίθμησις καὶ ἡ ἀνάλυσις τῶν πλεονεκτημάτων καὶ τῶν μειονεκτημάτων τῆς ὑψώσεως ἀφ' ἑνὸς τῆς σταθερότητος, ἀφ' ἑτέρου τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους απασχολήσεως κατέδειξεν ὅτι προτιμότερα εἶναι ἢ κατὰστασις εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν. Ἡ ἄποψις αὐτῆ ἐνισχύεται ἔτι μᾶλλον, ἂν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας τῶν ἐργαζομένων καὶ γενικώτερον τῶν ἀπολαμβανόντων σταθερὰ εἰσοδήματα εἰς νομισματικὰς μονάδας ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἀγοραστικὴ αὐτῶν δύναμις δὲν θὰ μεταβληθῆ. Ἐννοεῖται ὅτι σημασίαν ἔχει περισσότερο ἢ ἐσωτερικὴ τῶν ἀξία ὑπολογιζομένη κατὰ τὸν τιμᾶριθμον καὶ ὀλιγώτερον αἱ τιμαὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἀγαθῶν. Ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν εἶναι ἀσφαλῶς προτιμότερα τῆς βραδείας ὑψώσεως τῶν βάσει προδιαγεγραμμένου σχεδίου πρὸς ἐλάφρυνσιν τῶν ἐκάστοτε ἀνειλημμένων ὑποχρεώσεων, διότι οἱ ἔχοντες λαμβάνειν γνωρίζοντες ἐκ τῶν προτέρων ὅτι αὐτῆ θὰ εἶναι ἢ ἐξέλιξις θὰ ἀξιούσιν ἀναλόγως ἠύξημένας ἀντιπαροχάς. Ἐπίσης οὐδὲν πλεονέκτημα προσφέρουν αἱ αὐξομειώσεις τῶν τιμῶν, αἱ ὁποῖαι ἀντιθέτως ὠθοῦν εἰς κερδοσκοπίαν.

Ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους απασχολήσεως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῆ φυσιολογικῶς, ἂν χρησιμοποιήσωμεν τὴν κλασσικὴν ὁρολογίαν, παρὰ ἂν συμπίπτῃ μὲ μείωσιν τῶν δαπανῶν παραγωγῆς συνεπείᾳ τῆς τεχνικῆς προόδου. Εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ἀπαιτεῖται κρατικὴ ἐπέμβασις βάσει καλῶς προδιαγεγραμμένου σχεδίου, διότι ἄλλως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφευχθοῦν ἀντιφάσεις ἐξουδετεροῦσαι εἰς ὠρισμένον ἐκάστοτε βαθμὸν τὰ ἐπιδιωκόμενα ἀποτελέσματα. Ἡ κρατικὴ ἐπέμβασις εἶναι ἀναγκαία, διότι

α) ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν ἀντίκειται εἰς τὰ συμφέροντα διαφόρων ὑποκειμένων τοῦ οἰκονομικοῦ βίου, τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρονται μόνον διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ ἄμεσον μέλλον, καὶ τὰ ὁποῖα παραβλέπουν τὰ εἰς τὴν δευτέραν παράγραφον τοῦ πρώτου κεφαλαίου ἐκτεθέντα μειονεκτήματα τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν.

β) ἡ ἐπιτυχία πρέπει νὰ εἶναι πραγματικὴ καὶ ὄχι εἰκονικὴ, ὅπως συμβαίνει ὁσάκις ναὶ μὲν διατηροῦνται αἱ τιμαὶ εἰς τὸ προηγούμενον ἐπίπεδον, ἀλλὰ μεταβάλλεται ἐπὶ τὰ χεῖρω ἢ ποιότητος, ἢ ὅταν μεταβάλλεται ἡ δαπάνη παραγωγῆς συνεπείᾳ τῆς τεχνικῆς προόδου εὐρέως νοουμένης.

γ) ἡ δυναμικότης τῆς οἰκονομίας παρακωλύει τὴν σταθερότητα τῶν τιμῶν, ἐφ' ὅσον συνεπάγεται διαρκεῖς μεταβολὰς τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν πλείστων ὄσων γνωστῶν παραγόντων, αἵτιτες προκαλοῦν μεταβολὰς τῶν τιμῶν, ἐκτός

αν καταλλήλως έξουδετερώνωνται δια μέτρων τής οίκονομικής πολιτικής.

Ἡ σταθερότης τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως ἐπιτυγχάνεται σπανίως, διότι προϋποθέτει τὴν ἐφαρμογὴν ἀναλόγου οίκονομικής πολιτικής, ἣτις ὡς πᾶν τὸ ἀνθρώπινον εἶναι συνδεδεμένη με ἀτελείας καὶ συχνὰ με ἀντιφάσεις εὐχερῶς ἐξηγουμένας ἐκ τοῦ πολυπλόκου οίκονομικοῦ βίου, ἐκ τῆς ἀτελοῦς γνώσεως τῶν ὀντιδράσεων τοῦ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων δια τὴν χάραξιν καὶ δια τὴν ἐφαρμογὴν τῆς οίκονομικής πολιτικής, ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν προσωπικῶν συμφερόντων ὡς καὶ ἐκ τῆς παραβλέψεως τοῦ γενικωτέρου συμφέροντος. Αὕτῃ δὲν παρατηρεῖται μόνον ἐκ μέρους τῶν παραγωγῶν, ὡς ὑπὸ πολλῶν πιστεύεται, καὶ ὡς ἀδιαμφισβητήτως συμβαίνει εἰς τὰς οίκονομικῶς μὴ ἀνεπτυγμένας χώρας, ὅπου δὲν εἶναι ἐπαρκῶς ὀργανωμένοι οἱ μισθωτοὶ καὶ οἱ καταναλωταί, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τῶν μισθωτῶν. Ἡ συνεχὴς προσπάθειά των βελτιώσεως τῆς θέσεώς των ὄχι μόνον δι' ἀπορροφήσεως ὑπὲρ αὐτῶν πάσης αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἀλλὰ καὶ διὰ μειώσεως τοῦ ἐπ' αὐτοῦ μεριδίου τῶν ἄλλων ὑποκεμένων τοῦ οίκονομικοῦ βίου καθίσταται ἐντονωτέρα ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως. Οἱ μισθωτοὶ ἀντιλαμβάνονται τότε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητοι καὶ ὅτι οἱ ἐργοδοταὶ των θὰ προτιμήσουν νὰ δεχθοῦν τὰς ἀξιώσεις των εἴτε διὰ περιορισμοῦ τοῦ ἰδίου αὐτῶν μεριδίου ἐπὶ τοῦ προϊόντος τῆς ἀναπτυσσομένης δραστηριότητος, εἴτε διὰ μεταβολῆς τῆς ποιότητος τῶν παραγομένων ἀγαθῶν ἐπὶ τὰ χεῖρω, εἴτε δι' ὑψώσεως τῶν τιμῶν, ἣτις θὰ θεωρηθῆ ἀκίνδυνος εἰς περίοδον πλήρους ἀπασχολήσεως. Ἡ ὑψωσις τῶν τιμῶν μεταδίδεται τότε ταχέως εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς οίκονομικής δραστηριότητος μετὰ εἰς τὴν δευτέραν παράγραφον τοῦ πρώτου κεφαλαίου διαγραφέντα μειονεκτήματα.

Ἡ ἀξιώσις τῶν μισθωτῶν βελτιώσεως τῆς θέσεώς των δὲν προκαλεῖ δυσμενῆ ἀποτελέσματα, ὅταν ἡ διαφορὰ καλύπτεται ὑπὸ τῶν ἐργοδοτῶν, χωρὶς νὰ δυσχερανθῆ ἢ ἐκ μέρους αὐτῶν ἐξασφάλισις τῶν ἀναγκαιούντων διὰ τὴν διατήρησιν, βελτίωσιν καὶ ἐπέκτασιν τῶν ἐγκαταστάσεων τῶν κεφαλαίων, καὶ χωρὶς νὰ ἀποθαρρυνθοῦν εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν σχετικῶν ἐπενδύσεων. Ἐπίσης δικαιολογεῖται πλήρως καὶ μάλιστα ἐπιβάλλεται ἀπὸ οίκονομικής ἀπόψεως, ὅταν εἶναι συνδεδεμένη με αὐξήσιν τῆς ἀποδόσεως τῆς παραγωγῆς ὀφειλομένην εἰς ἔντασιν τῆς ἐργασίας τῶν μισθωτῶν ἢ εἰς τὴν τεχνικὴν πρόοδον. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὕτην ἀποφεύγεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἢ οίκονομικὴ ὕφεσις, ὡς ἐξετέθη ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναλύσεως

της ἐπελεύσεως τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως τῶν ἐτῶν 1929-33 εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

Ἀπαιτεῖται λοιπὸν συστηματικὴ προσπάθεια καὶ ὄχι προχειρολογία πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν ἐπὶ πλήρους ἀπασχολήσεως μὲ τὰ τόσον σημαντικὰ τῆς πλεονεκτήματα καὶ αὐτὴ ἀποκλείεται ἄνευ καθυποτάξεως τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων εἰς τὸ γενικὸν βάσει καλῶς μελετημένου σχεδίου.